

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: *«Основні засоби ТОВ «Вознесенський коньячний завод»:
облік та аналіз ефективності їх використання»*

на здобуття ступеню вищої освіти «бакалавр»

Здобувача Абрамова Н.О.

2 курсу 232с групи

Керівники проф. Купріна Н.М.

доц. Тарасова О.В.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ”14“ червня 2023 р., протокол № 15.

Завідувач кафедри обліку та аудиту _____ проф. Немченко В.В.

Одеса – 2023 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет *економіки бізнесу і контролю*

Кафедра *обліку та аудиту*

Ступінь вищої освіти *“бакалавр”*

Спеціальність *071 “Облік і оподаткування”*

Освітня програма *“Облік і аудит”*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри обліку та аудиту

“ ” _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Абрамову Нікіті Олексійовичу

-
1. Тема роботи: *«Основні засоби ТОВ «Вознесенський коньячний завод»: облік та аналіз ефективності їх використання»*

Затверджена наказом ОНТУ від 31 березня 2023р. наказ № 118-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *02 червня 2023 р.*
3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за 2020-2021р.р.*

-
4. Перелік питань, які потрібно розробити: *Законодавча база та теоретичні основи обліку основних засобів підприємства. Економічний аналіз основних засобів у ТОВ «Вознесенський коньячний завод». Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та фінансового обліку його основних засобів. Висновки та пропозиції.*

-
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) –

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 31 січня 2023 р.

Керівники _____ проф. Купріна Н.М.

_____ доц. Тарасова О.В.

Завдання прийняв до виконання _____ Абрамов Н.О.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	31.01.23 - 05.03.23	
2. <i>Техніко-економічна характеристика підприємства та економічний аналіз за напрямом кваліфікаційної роботи за два роки</i>	06.03.23 - 25.04.23	
3. <i>Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	26.04.23 - 25.05.23	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.23 - 02.06.23	

Здобувач _____ Абрамов Н.О.

Керівники роботи _____ проф. Купріна Н.М.

_____ доц. Тарасова О.В.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач Абрамов Н.О. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Основні засоби ТОВ «Вознесенський коньячний завод»: облік та аналіз ефективності їх використання»

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних та практичних питань обліку та аналізу основних засобів промислового підприємства відповідно до законодавчих актів і нормативних документів, пошук шляхів вдосконалення їх бухгалтерського обліку та економічного аналізу на прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів: у першому розділі розглядаються теоретичні питання сутності та класифікації основних засобів підприємства відповідно до НП(С)БО, законодавчих актів і нормативних документів, їх документальний, аналітичний та синтетичний облік. У другому розділі проведено аналіз основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» з поглибленим аналізом динаміки, стану, структури, руху та ефективності використання основних засобів за два роки. У третьому розділі розглядалися особливості організації бухгалтерського обліку та фінансового обліку основних засобів в ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

У завершальній частині кваліфікаційної роботи сформульовані висновки і пропозиції щодо удосконалення бухгалтерського обліку та економічного аналізу основних засобів у ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Випускна робота містить:

текстової частини	– 66
таблиць	– 21
рисуноків	– 3
додатків	– 4

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1. ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА... ..	8
1.1. Сутність та класифікації основних засобів підприємства відповідно до нормативних документів та законодавчих актів.....	8
1.2. Документальне оформлення та фінансовий облік руху основних засобів підприємства.....	13
1.3. Фінансовий облік основних засобів на підприємства.....	21
2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД»	38
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства.....	38
2.2. Аналіз основних засобів підприємства, як елементу необоротних активів, та ефективності їх використання.....	42
3. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД»	50
3.1. Організація обліку на підприємстві	50
3.2. Облік основних засобів на підприємстві	54
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	68
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Процес відтворення та вдосконалення основних засобів займає основне місце в управлінні, організації та веденні діяльності підприємства. Правильність оцінки основних засобів дає засоби що до врахування всіх недоліків та забезпечити повне та достовірне відображення вартості у фінансової звітності підприємства.

Важливим елементом управління господарською діяльністю підприємства є облікова аналітична інформація, яка повинна забезпечувати оптимальну ефективність управлінських рішень. Облікова інформація на підприємстві є базою для проведення контролю за надходженням та витрачанням всіх видів ресурсів, в тому числі й основних засобів, а бухгалтерський облік та економічний аналіз, як інформаційна модель та функції управління, повинні відображати реальні процеси, що відбуваються на підприємстві, надавати інформацію, яка б дозволяла приймати правильні управлінські рішення.

Здобувач	Абрамов Н.О.			КРБ.ОтаА.1.118-03.2.2			
				Текстова частина	Стад		Стор.
						5	66
					ОНТУ		
Керівники	Купріна Н.М. Тарасова О.В.						
Зав.каф.	Немченко В.В.						

Проблема якісної організації бухгалтерського обліку та проведення економічного аналізу основних засобів своєї актуальності набула у зв'язку з потребою отримати власниками, інвесторами й кредиторами оперативної та достовірної інформації про стан, основних засобів, оновлення і ефективності використання. Від того, як ефективно використовуються наявні на підприємстві засоби праці, від їхньої досконалості, залежать і сукупні результати діяльності підприємства, що підтверджує актуальність обраного напрямку дослідження.

Основні засоби є складовою необоротних активів та відповідають всім законодавчо визначеним ознакам необоротних активів, проте відрізняються матеріальною формою, станом, які характеризуються придатністю до експлуатації, відсутністю біологічних перетворень. Вони не є заборгованістю, інвестиціями в інші підприємства, вартість основних засобів має бути вище законодавчо врегульованої вартісної межі.

Метою даної кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних та практичних особливостей обліку і аналізу ефективності використання основних засобів, а саме: законодавчого і документального обліку руху та амортизації основних засобів підприємства, підходів до визначення їх сутності та класифікації, організації їх фінансового обліку, особливості проведення якісного економічного аналізу та діючої системи організації їх бухгалтерського обліку на прикладі підприємства харчової промисловості, вивчення напрямів вдосконалення обліку та аналізу використання основних засобів в сучасних умовах функціонування підприємств.

Задачами дослідження кваліфікаційної роботи є:

- вивчення сутності основних засобів підприємства та їх класифікації відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, трактувань науковців інших нормативних та законодавчих актів щодо діяльності підприємства;
- дослідження особливостей фінансового обліку основних засобів підприємства;

- проведення економічного аналізу динаміки, руху, стану, структури, та ефективності використання основних засобів на прикладі підприємства харчової промисловості;

- дослідження особливостей організації бухгалтерського обліку та фінансового обліку основних засобів на прикладі підприємства харчової промисловості – ТОВ «Вознесенський коньячний завод»;

- розробка заходів щодо вдосконалення ведення бухгалтерського обліку та економічного аналізу основних засобів ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Для проведення досліджень в даній кваліфікаційній роботі відповідно до поставлених завдань, необхідно визначити об'єкт та предмет дослідження:

- об'єкт дослідження – основні засоби підприємства;
- предмет дослідження – облік і аналіз ефективності використання основних засобів підприємства.

При вирішенні поставлених завдань були використані загальнонаукові методи і прийоми дослідження: системний аналіз – для деталізації і вивчення об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; конкретизація – для обґрунтування змісту форм облікового забезпечення; дослідження документів за формою та змістом – для виявлення їх відповідності щодо адекватності вимогам стандартів; порівняння – для зіставлення даних підприємства у динаміці, дослідження сутності та класифікації категорії «основні засоби підприємства»; групування – для визначення залежності одних показників від інших; графічний – для представлення інформації дослідження в кваліфікаційній роботі.

Основні теоретичні та практичні результати дослідження, які відображені у кваліфікаційній роботі, доповідались, отримали позитивну оцінку та були апробовані на наукових конференціях здобувачів вищої освіти ОНТУ в 2023 р. на 2-ох студентських наукових конференціях, а саме: «Наукової конференції здобувачів вищої освіти» (28-30.03.2023р., м. Одеса) і V Всеукраїнська науково-практична студентська конференція «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» (30-31.05.2023 р., м. Одеса, та опубліковані у 1 науковій публікації у тезах студентських наукових праць конференції ОНТУ [12] .

1. ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та класифікації основних засобів підприємства відповідно до нормативних документів та законодавчих актів

Основними нормативними актами, які регулюють облік основних засобів в Україні, це – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (далі – П(С)БО 7), затверджений наказом Міністерства фінансів №92 від 27.04.2000 зі змінами та доповненнями [11], та Податковий кодекс України №2755-VI від 02.12.2010, затверджений Верховною радою України (зі змінами) [13].

Згідно до П(С)БО 7 [11], основні засоби – «це матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва та постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду чи для здійснення адміністративних та соціально культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший ніж рік)».

В доповнення до цього п. 6 П(С)БО 7 [11], визначає: об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та його вартість може бути достовірно визначена. Так, підприємство може контролювати актив лише в разі володіння правами на отримання майбутніх економічних вигід від його використання та здатності обмежувати доступ інших суб'єктів господарювання до таких економічних благ. Як правило, контроль супроводжується наявністю права власності.

З зазначених норм є такі критерії для визнання:

- 1) контрольованість;
- 2) матеріальність;
- 3) строк корисного використання (експлуатації) понад рік або операційного циклу, якщо він довший за рік;

4) отримання в майбутньому економічних вигід від використання такого активу;

5) можливість достовірної оцінки;

б) призначення – використання в процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій.

Додатково слід виділити й критерій малоцінності. Так, у п. 5.2 П(С)БО 7 [11], зазначено: підприємства можуть самостійно встановлювати вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів.

Також є критерій вартості що використовується при виділенні тільки однієї групи основних засобів, а саме малоцінних необоротних матеріальних активів, що обліковуються на рахунку 112. Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» підприємства можуть самостійно установлювати вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів. Виходячи з визначення П(С)БО 7, основні засоби використовуються [11]:

1) в процесі виробництва;

2) в процесі поставки товарів, виконання робіт і надання послуг;

3) для надання в оренду іншим особам;

4) для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій.

Дослідження сутності категорії «основні засоби» було з різних напрямів та завдань, тому існує багато підходів щодо визначення їх сутності та ознак класифікації, як показало наше дослідження [1-9]: визначення сутності основних засобів окремими науковцями наведено у табл. 1.1.

Оцінкою основних засобів є послуга незалежної оціночної компанії з визначення ринкової вартості основних засобів. Розрізняють такі терміни визначення вартості основних засобів відповідно до нормативних документів, які регулюють їх облік: первісна, ліквідаційна, переоцінена, залишкова, вартість яка амортизується, справедлива вартість [12].

Таблиця 1.1 – Визначення сутності категорії «основні засоби»*

Автор, джерело	Визначення
Бабаєв Ю.А., [1]	Основні засоби - це частина майна підприємства, що використовується як засоби праці при виробництві продукції, виконанні певних робіт чи наданні послуг або для управління організацією протягом терміну, який перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, якщо він перевищує 12 місяців.
Бабяк Н.Д., [2]	Основні засоби становлять засоби праці, які є матеріально-речовими елементами, грошовим вираженням яких є основні виробничі і невиробничі фонди.
Безруких П.С., [7]	Основні засоби є сукупністю матеріально-речових цінностей і об'єктів, що діють в своїй незмінній натуральній формі на протязі тривалого періоду часу. Це засоби, які створюють матеріально-технічну основу і умови виробничо-господарської діяльності усіх підприємств.
Борисов А.Б., [5]	Основні засоби - засоби праці виробничого і невиробничого призначення. Специфічною особливістю основних засобів є їх участь в процесі виробництва продукції тривалий час, у перебігу багатьох циклів, при збереженні своїх основних властивостей та первинної форми, при цьому їхня вартість переноситься на продукцію, яка виготовляється.
Бланк І.А., [9]	Основні фонди - це сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які неодноразово приймають участь в процесі виробничо-комерційної діяльності і переносяться на продукцію своєю вартістю певними частинами.
Бутинець Ф.Ф., [6]	Основні засоби - це матеріальні активи, що підприємство удержує із метою використання їх у процесі виробництва або надання послуг, постачання товарів, здавання в оренду іншим особам чи для здійснення соціально-культурних і адміністративних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких складає більше одного року (або операційного циклу, якщо той перевищує один рік).
Загородній А Г, Вознюк Г.Л., [9]	Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство формує задля використання їх у процесі виробництва товарів чи їх постачання, надання послуг, здавання в оренду або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує один рік.
Сопко В.В., [4]	Основні засоби - це засоби праці, які експлуатуються довше ніж один рік і мають вартість понад встановлений ліміт; виняток становить лабораторне обладнання, повністю і багаторазово бере участь у процесі виробництва продукції; переносити свою вартість на готову продукцію частинами, по мірі зносу.
Сердюк В. Н., [5]	Основні засоби - засоби праці, ціна яких перевищує встановлений підприємством вартісний ценз, і термін корисного використання яких перевищує один рік (чи операційний цикл, якщо він більший за рік) в первісній натуральній формі як засоби праці (машини, обладнання, прибори та інструменти) чи як матеріальні умови праці (будівлі, споруди, інвентар).

*Складено автором на основі джерел [1–9].

Для придбання або створення необоротних активів, ці основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Первісна вартість – це історична собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів чи справедливої вартості інших активів, сплачених або витрачених для придбання або створення необоротних активів. Основні засоби, такі як будівлі, машини, транспортні засоби, зараховуються на баланс підприємства за їх первісною вартістю [11].

Чиста вартість реалізації активу – це справедлива вартість необоротного активу, розрахована шляхом вирахування очікуваних витрат на його реалізацію. Ця вартість враховує фактори, пов'язані з продажем активу, такі як комісійні, рекламні витрати та інші асоційовані витрати [11].

Справедлива вартість – це сума, за якою можна обміняти актив або здійснити оплату зобов'язань у результаті угоди між зацікавленими та незалежними сторонами. Коли підприємство прибуває або створює основні засоби, вони зараховуються на його баланс за їх первісною вартістю [11].

Ліквідаційна вартість є сумою грошей або вартості інших активів, які підприємство планує отримати від реалізації необоротних активів після закінчення їх строку корисного використання, за вирахуванням витрат, пов'язаних з ліквідацією. Ця вартість враховує можливі доходи, які підприємство може отримати в результаті продажу активу після його використання [11].

Переоцінена вартість – це вартість необоротних активів після проведення їх переоцінки. Залишкова вартість основних засобів визначається як різниця між первісною вартістю та сумою їх зносу [11].

Залишкова вартість є більш реалістичним показником залишкової вартості активу і відображається у балансі підприємства та входить до його фінансових показників. Залишкова вартість постійно змінюється через процес зносу. Вартість, яка підлягає амортизації, може бути або первісною вартістю, або переоціненою вартістю необоротних активів, з урахуванням їх ліквідаційної вартості [11].

У Податковому кодексі наведено наступне визначення терміну основні засоби – це «матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капіта-

льних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» [13].

Класифікація основних засобів у Податковому Кодексі України максимально наближена до їх бухгалтерської класифікації. Так, відповідно до п.п. 138.3.3 Податкового Кодексу України основні засоби та інші необоротні матеріальні активи класифікуються за групами (табл. 1.2.) [13]. Одиницею обліку основних засобів є окремий інвентарний об'єкт, яким вважається закінчена будова з всіма до неї пристосуваннями відповідно до технічної документації або окремий предмет, який виконує самостійні функції згідно з паспортом чи іншою технічною документацією [13].

Таблиця 1.2 – Класифікація об'єктів основних засобів у фінансовому та податковому обліку*

Фінансовий облік		Податковий облік	
номер субрахунку	назва субрахунку	номер групи	назва групи
100	Інвестиційна нерухомість	-	-
101	Земельні ділянки	1	Земельні ділянки
102	Капітальні витрати на поліпшення земель	2	Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом
103	Будинки та споруди	3	Будинки та споруди
104	Машини та обладнання	4	Машини та обладнання
105	Транспортні засоби	5	Транспортні засоби
106	Інструменти, прилади та інвентар	6	Інструменти, прилади, інвентар, меблі
107	Тварини	7	Тварини
108	Багаторічні насадження	8	Багаторічні насадження
109	Інші основні засоби	9	Інші основні засоби
111	Бібліотечні фонди	10	Бібліотечні фонди
112	Малоцінні необоротні матеріальні активи	11	Малоцінні необоротні матеріальні активи
113	Тимчасові (нетитульні) споруди	12	Тимчасові (нетитульні) споруди

Фінансовий облік		Податковий облік	
114	Природні ресурси	13	Природні ресурси
115	Інвентарна тара	14	Інвентарна тара
116	Предмети прокату	15	Предмети прокату
117	Інші необоротні матеріальні активи	-	-
16	Довгострокові біологічні активи	16	Довгострокові біологічні активи

*Складено автором на основі джерел [11, 13].

Всі операції, пов'язані з рухом основних засобів, оформляються первинними документами, що забезпечують правильність їх обліку та фіксуються у графіку документообігу підприємства та в наказі «Про облікову політику підприємства» [7]. Метою обліку основних засобів є збирання та аналіз даних про факти господарської діяльності, їх подальше перетворення на інформацію, яка дає можливість органам управління розробляти та прийняти рішення що до запобігання економічних прорахунків, та достовірне відображення руху та використання основних засобів у фінансової та податкової звітності підприємства для надання зовнішнім та внутрішнім користувачам [11].

1.2. Документальне оформлення та фінансовий облік руху основних засобів підприємства

Як підтверджує наше дослідження, всі операції, пов'язані з рухом основних засобів, оформляються первинними документами, що забезпечують правильність їх обліку та фіксуються у графіку документообігу підприємства та в наказі «Про облікову політику підприємства» [12]. Метою обліку основних засобів є збирання та аналіз даних про факти господарської діяльності, їх подальше перетворення на інформацію, яка дає можливість органам управління розробляти та прийняти рішення що до запобігання економічних прорахунків, та достовірне відображення руху та використання основних засобів у фінансової та податкової звітності підприємства для надання зовнішнім та внутрішнім користувачам.

Всі операції, пов'язані з рухом основних засобів, оформляються первинними документами, що забезпечують правильність їх обліку. Метою обліку основних засобів є збирання та аналіз даних про факти господарської діяльності, їх подальше перетворення на інформацію, яка дає можливість органам управління розробляти та прийняти рішення що до запобігання економічних прорахунків. Суть обліку є первинне спостереження та сприйняття господарського факту, вимірювання в натуральному та вартісному вираженні, збереження в носіях облікової інформації документах. Одиницею обліку основних засобів є окремий інвентарний об'єкт, яким вважається закінчена будова з всіма до неї пристосуваннями відповідно до технічної документації або окремий предмет, який виконує самостійні функції згідно з паспортом чи іншою технічною документацією [12].

Для оприбуткування основних засобів використовують документи [14]:

1) Акт приймання-передачі основних засобів (ф. №ОЗСГ-1). Цей акт застосовується для оформлення зарахування окремих об'єктів до складу основних засобів, реєстрації введення їх в експлуатацію, внутрішнього переміщення з одного цеху до іншого, передачі зі складу (запасу) в експлуатацію, а також при передачі основних засобів іншому підприємству.

Акт складається в одному примірнику на кожний окремий об'єкт приймальною комісією, яку призначає керівник підприємства. Загальний акт може бути складений лише при обліку господарського інвентарю, інструменту, обладнання і т. д., якщо ці об'єкти однотипні, мають однакову вартість та були прийняті в одному календарному місяці. Після складання акту разом з технічною документацією, що належить до об'єкта, він передається до бухгалтерії підприємства для подальшого затвердження головним бухгалтером та керівником підприємства [14].

2) Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих об'єктів (ф. №ОЗСГ-2): цей акт використовується для оформлення приймання-здачі основних засобів після їх ремонту або реконструкції. Після завершення ремонту чи реконструкції працівник структурного підрозділу, уповноважений

на приймання основних засобів, та представники структурного підрозділу, які здійснювали ремонт або реконструкцію, підписують акт. Після цього акт разом із всією відповідною документацією передається до бухгалтерії підприємства.

3) Акт про списання основних засобів: цей акт складається в разі ліквідації основних засобів і містить інформацію про списання цих активів. Держкомстат України затвердив типові форми актів про списання основних засобів, що належать установам і організаціям, які утримуються за рахунок державного або місцевих бюджетів. Порядок складання цих актів також регламентований вказаними нормативними документами [14].

При оформленні внутрішнього переміщення основних засобів акт виписується у двох примірниках працівником відділу (цеху) - здавальника. Перший примірник з розпискою одержувача та здавальника передається до бухгалтерії, а другий відділу (цеху) здавальнику [14].

При передачі основних засобів іншому підприємству за плату акт складається у трьох примірниках: перші два у підприємства, що здає, третій примірник передається особі, що приймає основні засоби.

Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих об'єктів (ф. №ОЗСГ-2) застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів з ремонту, реконструкції [11].

Акт, підписаний працівником структурного підрозділу, що уповноважений на приймання основних засобів, та представниками структурного підрозділу, які виконували ремонт чи реконструкцію, здають до бухгалтерії підприємства.

За результатами обстеження комісією у разі ліквідації складаються відповідні акти про списання основних засобів типових форм, порядок їх складання затверджені Держкомстату України від 02.12.97 № 125/70 «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів, що належать установам і організаціям, які утримуються за рахунок державного або місцевих бюджетів та Інструкції з їх складання» [14].

До підприємства основні засоби надходять через капітальні вкладення, придбання за плату в інших підприємств і осіб, отримання від інших підприємств чи осіб безоплатно, внесення засновниками в рахунок їхніх внесків до статутного фонду підприємства, оприбуткування надлишків основних засобів, виявлених під час інвентаризації, а також внутрішнього переміщення [8].

Основні засоби вибувають із підприємства внаслідок часткової чи повної ліквідації, безоплатної передачі їх іншим підприємствам або особам, реалізації, а також нестачі, виявленої під час інвентаризації.

З метою забезпечення виконання документацією функції організації обліку Наказом Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» типові форми обліку основних засобів [14]:

- 1) 03-1 «Акт приймання-передачі основних засобів»;
- 2) 03-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих»;
- 3) 03-3 «Акт на списання основних засобів»;
- 4) 03-4 «Акт на списання автотранспортних засобів»;
- 5) 03-5 «Акт на установку, пуск і демонтаж будівельної машини»;
- 6) 03-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»;
- 7) 03-7 «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів»;
- 8) 03-8 «Картка обліку руху основних коштів»;
- 9) 03-9 «Інвентарний список основних засобів»;
- 10) 03-14 «Розрахунок амортизації основних засобів»;
- 11) 03-15 «Розрахунок амортизації основних засобів»;
- 12) 03-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту».

До непередметних необоротних активів належать: нематеріальні активи, інвестиції підприємства у вигляді різних цінних паперів, довгострокова дебіторська заборгованість. Їх облік регулюється різними нормативними документами, що будуть названі при розгляді кожного з цих об'єктів обліку. Аналітичний облік ведеться за кожним об'єктом окремо в картках обліку за формою ОЗ-9 «Інвентарна картка обліку основних засобів» [14].

Картка заповнюється в одному примірнику на основі «Акту (накладної) приймання-передачі, технічної та іншої документації». В картку вноситься вся інформація, про об'єкт і зміни, що з ним відбуваються [14].

Підставою для відміток про вибуття об'єктів нематеріальних активів при передачі їх іншому підприємству (організації), а також про переміщення в середині підприємства є Акт (накладна) приймання-передачі при списанні об'єкта нематеріальних активів внаслідок старіння чи зносу «Акт на списання основних засобів» [14].

Одиницею обліку основних засобів у відповідності з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» є об'єкт основних засобів - закінчений пристрій з усіма приладами і пристосуваннями до нього або окремий конструктивний предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій, або відокремлений комплекс поєднаних предметів однакового чи різного призначення, які мають для їх, обслуговування спільні прилади, пристрої управління, або єдиний фундамент, у результаті чого кожний предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в повному складі [11].

Аналітичний облік ведеться по кожному інвентарному об'єкту в натуральній та грошовій формі. Для обліку основних засобів Планом рахунків передбачені рахунки: №10 «Основні засоби» і № 13 «Знос необоротних активів». Виділений рахунок № 11 «Інші необоротні активи», сальдо якого разом з сальдо рахунка № 10 «Основні засоби» відображаються в балансі загальною сумою за статтею «Основні засоби» [11].

У Плані рахунків для окремих видів основних засобів застосовується специфічний або спрощений порядок обліку. Малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП), термін експлуатації яких перевищує один рік, відображаються у складі необоротних активів на субрахунку № 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи», по яких нараховується знос. У Балансі сальдо рахунків № 10 «Основні засоби» і № 11 «Інші необоротні матеріальні активи» відображається загальною сумою за статтею «Основні засоби» [11].

Для аналітичного обліку основних засобів залежно від їх кількості можуть використовуватися інвентарні картки (типова форма № ОЗ-6) або інвентарні книги.

На великих підприємствах, які мають значну кількість інвентарних об'єктів основних засобів, використовуються інвентарні картки, які відкриваються бухгалтерією на кожний об'єкт. При відкритті картки об'єкту основних засобів присвоюють інвентарний номер. Він закріплюється за об'єктом на протязі всього часу його перебування на підприємстві [11].

При вибутті об'єкта його інвентарний номер анулюється. Для контролю за присвоєнням і списанням інвентарних номерів складається відомість реєстрації інвентарних номерів. Для присвоєння інвентарного номера тій чи іншій групі об'єктів основних засобів відводиться серія номерів відповідно до кількості об'єктів і можливого надходженням їх у майбутньому. Усі картки складаються в одному примірнику. Для контролю за збереженням інвентарних карток їх реєструють в описі інвентарних карток (типова форма ОЗ-7).

Обов'язковими реквізитами інвентарних карток є [14]:

- 1) назва об'єкта, інвентарний номер;
- 2) назва-заводу виробника; первісна вартість;
- 3) номер і дата акту приймання-передачі;
- 4) коротка технічна характеристика.

Для аналітичного обліку однотипних предметів основних засобів (виробничий і господарський інвентар, інструмент), однакових за технічною характеристикою, призначенням, вартістю і одержаних в одному періоді можливе відкриття однієї групової картки з зазначенням в ній інвентарних номерів кожного об'єкта [14].

У груповій інвентарній картці облік надходження основних засобів ведеться в хронологічному порядку в цілому по всій групі об'єктів. Основою для відкриття інвентарних карток і здійснення різних записів в них є первинні документи (типові форми № ОЗ-1, ОЗ-2, ОЗ-3), технічна документація, накладні. Записи виконуються на підставі перевірених документів [14].

Усі інвентарні картки зберігаються в картотеці, де вони групуються за класифікаційними групами об'єктів, а всередині них за місцем знаходження і видами об'єктів. При вибутті об'єкта відповідна картка вилучається з картотеки, а в описі інвентарних карток здійснюється позначка про вибуття. При внутрішньому переміщенні об'єкта картка переставляється в картотеці [14].

Інвентарні картки по об'єктам, що надійшли чи вибули на протязі місяця зберігаються окремо. Вони є підставою для складання картки обліку руху основних засобів (типова форма № 03-8) за місяць. Картки типової форми № 03-8 відкриваються на початку року. В них містяться дані по кожному виду основних засобів про наявність на початок року, надходження, вибуття за місяць, наявність на початок наступного місяця. Підсумкова інформація картки за рік використовується для заповнення звітних даних про рух основних засобів [14].

Інвентаризація основних засобів – один із найвідповідальніших етапів роботи обліку майна підприємства. Адже потрібно перевірити й документально підтвердити не лише фактичну наявність активів, а й стан кожного об'єкта, достовірність його оцінки, за якою його обліковують на балансі. Усе це потребує від фахівців підприємства досвіду та певних професійних навичок. Тим паче що палітра необоротних активів на підприємстві може бути різноманітною: від нерухомості до звичайного канцелярського приладдя. Саме тому так важливо звернутися до справжніх професіоналів для правильної інвентаризації та переоцінки основних засобів [14].

Мета інвентаризації – підтвердити відповідність фактичної наявності основних засобів в натурі на місця їх експлуатації або знаходження даними бухгалтерського обліку [15].

Інвентаризація основних засобів є обов'язковою процедурою у випадках, перелік яких визначено і щодо інших видів активів (при реорганізаційних процедурах та ін.). Інвентаризація основних засобів може проводитися один раз в три роки. Інші терміни проведення інвентаризації має право встановлювати керівник підприємства. Він же визначає склад інвентаризаційної

комісії. Перед проведенням інвентаризації уточняється правильність оформлення первинної облікової документації по наявності і руху основних засобів (інвентарні картки або книги, технічні паспорти, акти прийому-передачі тощо) [15].

Матеріально відповідальні особи в письмовій формі повинні підтвердити, що всі прибуткові та видаткові документи на основні засоби здані в бухгалтерію, прийняті об'єкти оприбутковано, а вибулі списані за видатками. Такий підхід в подальшому дозволить уникнути можливих конфліктів між членами інвентаризаційної комісії і матеріально відповідальними особами [16].

Переоцінка основних засобів здійснюється для того, щоб привести інформацію про вартість цих активів у відповідність до ринкових цін та умов відтворення на дату переоцінки. Підприємство може вирішити переоцінити об'єкт основного засобу, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату звіту. У такому випадку, при переоцінці цього об'єкта основного засобу, здійснюється переоцінка всіх об'єктів, що належать до цієї групи основних засобів. Як результат, активи можуть бути оцінені вище або нижче їхньої попередньої вартості, і ці зміни відображаються на балансі організації за їх новою оцінкою [14].

Ознаки знецінення основних засобів значні негативні зміни в технологічному, ринковому, економічному або правовому середовищі, у якому знаходиться підприємство, що трапилися під час звітного періоду або очікуються найближчим часом [14].

Значні зміни методів використання активу протягом звітного періоду або такі зміни, що очікуються в наступному періоді і негативно впливають на діяльність підприємства [14].

Інші підтвердження того, що ефективність активу є або буде гіршою, ніж очікувалось. Втрати від зменшення корисності активу визнаються іншими витратами, а щодо активів, відображених в обліку за переоціненою вартістю, у порядку, передбаченому відповідним положенням (стандартом) бухга-

лтерського обліку з одночасним зменшенням його балансової (залишкової) вартості. Після визнання втрат від зменшення корисності активу, що амортизується, нарахування амортизації здійснюється, виходячи з нової балансової (залишкової) вартості активу і переглянутого (у разі зміни) строку його корисного використання [14].

Переоцінка основних засобів по повній відновній вартості здійснюється відповідно до вимог П(С)БО 7. Цим документом передбачена щорічна переоцінка шляхом індексації або прямого перерахунку по документально підтвердженим ринковими цінами, причому організація має право переоцінювати будь-яку частину наявних у неї основних засобів одним методом, а іншу іншим методом [14].

Ринкова ціна визнається достовірною, якщо вона документально підтверджена, в наступних випадках:

- 1) опублікована в засобах масової інформації та спеціальній літературі;
- 2) зазначена в цінах підприємств-виробників на аналогічну продукцію;
- 3) повідомлена в інформації, що виходить із органів державної статистики, ціноутворення або торгових інспекцій;
- 4) визначена експертами, що мають кваліфікаційний атестат і ліцензію на право проведення ліцензійної діяльності.

Залишкова відновна вартість обчислюється самою організацією. Вихідними даними для її розрахунку є повна відновна вартість і величина (відсоток) амортизації, обчислена бухгалтерією до переоцінки [11].

1.3. Фінансовий облік основних засобів

Фінансовий рух та облік амортизації основних засобів підприємства ведеться на відповідних рахунках 1 класу, затверджених Планом рахунків бухгалтерського обліку від 10.11.1999р. №291 зі змінами [21], та Інструкцією з застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку від 10.11.1999 №291 зі змінами [22].

Так, на рахунку 10 «Основні засоби» узагальнюється інформація про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості [11].

Цей рахунок використовується для обліку та контролю за основними засобами, які знаходяться у власності підприємства або були отримані в рамках фінансової оренди. Сюди включаються такі об'єкти, як будівлі, споруди, машини, устаткування, транспортні засоби, обладнання та інші активи, що використовуються для здійснення основної діяльності підприємства.

На рахунку 10 фіксується придбання, вибуття, переоцінка та амортизація основних засобів, а також усі зміни, пов'язані з орендою чи іншими формами отримання основних засобів [11]. В табл. 1.3 зображений склад субрахунків рахунку 10 «Основні засоби» та їх характеристика.

Таблиця 1.3 – Склад рахунку 10 «Основні засоби»*

Назва бухгалтерського субрахунку	Коротка характеристика
100 «Інвестиційна нерухомість»	Цей рахунок призначено для узагальнення інформації про наявності та руху об'єктів інвестиційної нерухомості.
101 «Земельні ділянки»	На цьому рахунку ведеться узагальнена інформація про облік земельних ділянок.
102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»	Рахунок призначено для узагальнення інформації про облік капітальних вкладень у поліпшення земель.
103 «Будинки та споруди»	Рахунок призначено для обліку наявності та руху будинків, споруд, їх структурних компонентів та передавальних пристроїв.
104 «Машини та обладнання»	Рахунок призначено для обліку машин та обладнання.
105 «Транспортні засоби»	Рахунок призначено для обліку транспортних засобів
106 «Інструменти, прилади та інвентар»	Рахунок призначено для обліку інструментів, приладів та інвентарю
107 «Тварини»	Рахунок призначено для обліку довгострокових біологічних активів.
108 «Багаторічні насадження»	Рахунок призначено для обліку довгострокових біологічних активів, у тому числі багаторічних насаджень, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю.
109 «Інші основні засоби»	Рахунок призначено для обліку основних засобів, які не включені до інших субрахунків рахунку 10 «Основні засоби».

*Складено на основі джерела [11]

Основні засоби та інші необоротні матеріальні активи надходять на підприємство в результаті отримання від інших юридичних чи фізичних осіб. Це може статися шляхом [11]:

- 1) придбання за кошти: підприємство придбає основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, оплачуючи їх грошовими коштами;
- 2) обмін на інші активи: передача основних засобів та інших необоротних матеріальних активів відбувається шляхом обміну на інші активи, які мають еквівалентну вартість;
- 3) внесок власників: власники підприємства можуть зробити внесок в основні засоби та інші необоротні матеріальні активи як свій внесок до статутного капіталу підприємства;
- 4) безоплатне отримання: підприємство може отримати основні засоби та інші необоротні матеріальні активи безоплатно, наприклад, у вигляді дарунку або спадщини;
- 5) власне капітальне будівництво, виготовлення, розробка: підприємство може самостійно будувати, виготовляти або розробляти основні засоби та інші необоротні матеріальні активи за власними силами та витратами.

Кожна з цих форм отримання активів має свої особливості та правила обліку, які визначаються відповідними нормативними документами та бухгалтерськими стандартами [11] табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Визначення первісної вартості основних засобів* [11]

Шлях надходження	Вид вартості	Визначення вартості
Придбання за плату	Вартість придбання	Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» вартість придбання складається з таких витрат: 1) суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт; 2) реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням; 3) суми ввізного мита; 4) суми непрямих податків у зв'язку з придбанням основні засоби; 5) витрати зі страхування ризиків доставки основні засоби; 6) витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основні засоби.

Шлях надходження	Вид вартості	Визначення вартості
Отримання без оплати від фізичних та юридичних осіб (крім суб'єктів державного сектору)	Справедлива вартість	Справедливу вартість визначають як суму, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату. Визначають цю вартість, як правило, на активному ринку.
	Вартість, щодо якої є достовірна інформація	Вартість наведено в первинних документах на відповідний об'єкт основні засоби з урахуванням витрат.
Отримання без оплати від суб'єктів державного сектору	Первісна (переоцінена) вартість	Вартість визначають за відповідними первинними документами, у яких її зазначено, з урахуванням витрат.
	Справедлива вартість	Цю вартість визначають відповідно до законодавства, якщо немає достовірної інформації щодо первісної вартості основні засоби.
Отримання в результаті обміну	Залишкова вартість переданого об'єкта основні засоби	Залишкову вартість визначають як різницю між первісною (переоціненою) вартістю необоротного активу і сумою його накопиченого зносу.
	Справедлива вартість	Таку оцінку використовують, якщо залишкова вартість переданого об'єкта дорівнює нулю на дату оприбуткування.

*Джерело [11]

Основні засоби вибувають із експлуатації в результаті їх реалізації або внаслідок відсутності будь-якої економічної вигоди від їх подальшого використання зображено на рис. 1.1 [11].

Рис.1.1– Шляхи вибуття основних засобів на підприємство*

*Джерело [11]

Списання майна з обліку внаслідок ліквідації на підставі акту про списання здійснюється за умови, якщо воно не може бути продане або безоплатно передане в установленому порядку, а також коли подальше використання цього майна неможливе або економічно недоцільне [11].

Типові бухгалтерські проведення з руху основних засобів наведені в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Типові бухгалтерські проводки по рахунку 10 «Основні засоби» *, **

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Придбання за плату			
1	Оприбуткування об'єкта ОЗ	15	631
2	Відображення податкового кредиту з ПДВ	641	631
3	Відображення послуг з монтажу	15	685
4	Введено об'єкт ОЗ в експлуатацію	10,11	15
5	На суму справедливої вартості збільшено додатковий капітал	10 (або через 15)	424
6	Відображено витрати з доставки	15	631
7	Введено об'єкт ОЗ в експлуатацію	10,11	15
8	Нараховано амортизацію	23, 91, 92, 93,	13
9	На суму пропорційну амортизації визнано дохід від безоплатного отримання	424	745
Внесок в статутний капітал			
10	Отримано внесок в статутний капітал ОЗ	15	46
11	Зареєстровано внесок в статутний капітал	46	401
12	Введено об'єкт ОЗ в експлуатацію	10, 11	15
Отримання в обмін на подібний об'єкт			
11	Передано об'єкт ОЗ та списано його залишкову вартість (в сумі не більше справедливої вартості)	377	10, 11
12	Списано суму зносу об'єкта ОЗ, який передається	13	10, 11
13	Відображено суму податкових зобов'язань з ПДВ виходячи з договірної вартості	377	641
14	Донараховано податкові зобов'язання з ПДВ – якщо мінімальна база з п. 188.1 ПКУ перевищує договірну	949	641
15	Списано на витрати суму перевищення залишкової вартості об'єкта ОЗ над його справедливою вартістю	977	10, 11
16	Оприбутковано отриманий об'єкт ОЗ за сумою справедливої вартості переданого	15	631
17	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
18	Відображено залік зобов'язань	631	377
19	Введено об'єкт ОЗ в експлуатацію	10, 11	15

*Складено на основі джерела [7]

** ОЗ- основні засоби (скорочення).

Знос і амортизація не є ідентичними показниками, тому що вони, хоча й мають щось спільне між собою, все ж належать до різних операцій. Амортизація це систематичний розподіл вартості основних засобів по різних періодах протягом строку його використання (експлуатації). Іншими словами, це поступове списання вартості основних засобів на витрати впродовж строку експлуатації. Знос це процес втрати об'єктом основних засобів своїх характеристик і фізичних якостей, що призводить до зниження його вартості [11].

Розрізняють два види зносу [11]:

1. Фізичний знос основних фондів це поступова втрата засобами праці своїх первісних технічних якостей через їх використання у виробництві, а також у стані бездіяльності під впливом сил природи (корозія металу, вивітрювання) і надзвичайних обставин. Рівень фізичного зносу основних засобів залежить від [11]:

- 1) первинної якості основних фондів;
- 2) ступеню їх експлуатації;
- 3) рівня агресивності середовища;
- 4) рівня кваліфікації обслуговуючого персоналу;
- 5) своєчасності проведення планово-запобіжних ремонтів.

2. Моральний знос основних засобів, з свого боку, є результатом знецінення цих засобів до їх фізичного зносу та закінчення терміну корисного використання. Моральний знос проявляється у двох формах.

Перша форма морального зносу виникає через знецінення машин певної конструкції, які були випущені раніше, внаслідок здешевлення їх відтворення в сучасних умовах. Завдяки технологічному прогресу та покращенню виробничих методів, старі машини можуть втратити свою цінність і стати менш конкурентоздатними в порівнянні з новішими моделями [11].

Друга форма морального зносу виникає через знецінення старих машин, які фізично все ще придатні, через появу нових, більш вдосконалених та ефективних моделей, які витісняють старіші машини з ринку. У зв'язку з технологічним розвитком і стрімкими змінами на ринку, новіші моделі можуть

мати покращені характеристики, надійність і продуктивність, що призводить до знецінення старіших засобів праці. Обидва види зносу, фізичний та моральний, є невід'ємною частиною процесу експлуатації основних фондів у виробництві. Доцільне планування технічного обслуговування, ремонту та модернізації засобів праці допомагає управляти зносом та забезпечувати ефективне функціонування підприємства.

В Україні використовуються п'ять методів амортизації, що наведені в табл. 1.6 [9].

Таблиця 1.6 – Методи нарахування амортизації основних засобів*

Метод нарахування амортизації	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
Прямолінійний	$APЧ = AB / TKB;$ $AB = PB - LB$	APЧ — річна сума амортизації; AB — амортизаційна вартість; TKB — термін корисного використання, років; PB — первісна вартість; LB — ліквідаційна вартість
Зменшення залишкової вартості	$APЧ = ZB * HAPЧ;$ $HA = 1 - \sqrt[n]{LB / PB} * 100\%$	ZB — залишкова вартість об'єкта на початок звітного року (або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації); HAPЧ — річна норма амортизації, %; TKB — термін корисного використання, років; PB — первісна вартість; LB — ліквідаційна вартість
Прискореного зменшення залишкової вартості	$APЧ = ZB * 2HAPЧ;$ $HAPЧ = 100\% / TKB$	ZB — залишкова вартість об'єкта на початок звітного року (або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації); HAPЧ — річна норма амортизації, що обчислюється відповідно до терміну корисного використання, %
Кумулятивний	$APЧ = AB * KK;$ $KK = \frac{n}{TKB}$	KK — кумулятивний коефіцієнт; n — кількість років, що залишаються до кінця терміну корисного використання
Виробничий	$AMIC = OBMIC * BSA;$ $BSA = AB / OBPZAG$	AMIC — місячна сума амортизації; OBMIC — фактичний місячний обсяг виробництва продукції; BSA — виробнича ставка амортизації; OBPZAG — загальний обсяг виробництва продукції (очікуваний)

*Складено на основі джерела [9]

Амортизація основних засобів у податковому обліку здійснюється за правилами п. 138 Податкового Кодексу України – далі ПКУ. Нарахування амортизації може здійснюватися з урахуванням мінімально допустимих термінів корисного використання основних засобів, встановлених податковим законодавством (крім випадку застосування виробничого методу). Мінімально допустимі терміни корисного використання, встановлені підпунктом 138.3.3 ПКУ [13].

Метод амортизації обирає підприємство самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічної вигоди від його використання. Прямолінійний метод передбачає, що річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів. Цей метод припускає, що вартість об'єкта рівномірно зменшується протягом усього строку його корисного використання [13].

Метод зменшення залишкової вартості передбачає, що річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року та річної норми амортизації. Річна норма амортизації обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта, поділеного на результат від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість. Застосування цього методу припускає, що вартість об'єкта швидко зменшується в початкові роки і повільніше зменшується з плином часу [2].

Метод прискореного зменшення залишкової вартості передбачає, що річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється. Цей метод передбачає, що вартість об'єкта швидко зменшується в початкові роки використання [2].

Метод кумулятивного розраховує річну суму амортизації як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт обчислюється діленням кількості років, що залишаються до кінця

строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання. Цей метод передбачає рівномірне розподілення амортизації протягом усього строку використання об'єкта [2].

Метод виробничого розраховує місячну суму амортизації як добуток фактичного місячного обсягу продукції та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції, який підприємство очікує виробити з використанням об'єкта. Цей метод припускає, що амортизація залежить від фактичного обсягу продукції, що виробляється. Нарахування амортизації здійснюється протягом терміну корисного використання об'єкта, що встановлюється підприємством при зарахуванні цього об'єкта на баланс і припиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання і консервації [2].

Згідно з п. 144.1 ПКУ амортизації підлягають [13]:

- 1) витрати на придбання основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності;
- 2) витрати на самостійне виготовлення основних засобів, вирощування довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності, у тому числі витрати на оплату заробітної плати працівникам, які були зайняті на виготовленні таких основних засобів;
- 3) витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів, що перевищують 10% сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітного року;
- 4) капітальні інвестиції, отримані платником податку з бюджету, у вигляді цільового фінансування на придбання об'єкта інвестування основного засобу, нематеріального активу за умови визнання доходів відповідно сумі нарахованої амортизації щодо такого об'єкта;
- 5) вартість безоплатно отриманих об'єктів енергопостачання, газу і

теплозабезпечення, водопостачання, каналізаційних мереж, побудованих споживачами на вимогу спеціалізованих експлуатуючих підприємств згідно з технічними умовами на приєднання вказаних мереж об'єктів.

Не підлягають амортизації та повністю відносяться до складу витрат за звітний період витрата платника податку на [13]:

- 1) утримання основних засобів, що знаходяться на консервації;
- 2) ліквідацію основних засобів;
- 3) платниками податку та ін.

Не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування [13]:

1) витрати бюджетів на будівництво та утримання споруд благоустрою та житлових будинків і архівних фондів;

2) витрати бюджетів на будівництво та утримання автомобільних доріг загального користування;

3) витрати на придбання та збереження Національного архівного фонду України, а також бібліотечного фонду, що формується та утримується за рахунок бюджетів, бібліотечних і архівних фондів;

4) витрати на придбання або самостійне виготовлення та ремонт, а також на реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих засобів. Типові бухгалтерські проведення з обліку амортизації основних засобів підприємства наведені в табл. 1.7.

Таблиця 1.7 – Типові бухгалтерські проведення з обліку амортизації основних засобів підприємства*

Господарські операції	Кореспонденція	
	Дебет	Кредит
Нараховано амортизацію об'єктів призначення:		
Виробничого наприклад	23	131
загальновиробничого	91	
адміністративного	92	
збутового	93	
культурного	949	

*Складено на основі [9]

Інвентаризація основних засобів має проводитися не рідше одного разу на рік. Інвентаризацію будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів основних засобів дозволено проводити один раз у три роки.

Інвентаризацію основних засобів проводить комісія, призначена наказом керівника підприємства, з компетентних осіб, які знають об'єкт інвентаризації, ціни, первинний облік. Очолює комісію керівник або його заступник. Результати інвентаризації записують в інвентаризаційну відомість, яку складають за кожним місцезнаходженням об'єкта посадові особи, відповідальні за їх збереження. Форма опису забезпечує відображення даних інвентаризації на три дати з метою скорочення обсягу робіт під час щорічного проведення Інвентаризації основних засобів. При виявленні об'єктів основних засобів, які не взяті на облік, або при виявленні недостачі складають належні акти. Об'єкти основних засобів, які раніше не були прийняті на облік, оцінюють за відомою вартістю і зараховують до складу інших доходів від звичайної діяльності [15].

Недостача об'єктів основних засобів за залишковою вартістю списується з кредиту рахунка 10 «Основні засоби» на дебет рахунка 976 «Списання необоротних активів». Сума зносу, нарахована по цих об'єктах, відображається записом по дебету рахунка 131 «Знос основних засобів» і кредиту рахунка 10 «Основні засоби».

Якщо на час виявлення недостачі основних засобів винні особи не були встановлені, то вартість таких засобів відображається на за балансовому рахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей». Після встановлення винуватців недостачі (псування) основних засобів сума, що підлягає відшкодуванню, відображається по дебету рахунка 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків» і кредиту рахунка 716 «Відшкодування раніше списаних активів» з одночасним списанням цієї суми з кредиту рахунка 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей» [15].

Після того як інвентаризація закінчилася, оформлені в установленому порядку інвентаризаційні описи передають до бухгалтерії. Бухгалтерія по-

винна звірити фактичну наявність активів і зобов'язань з даними бухгалтерського обліку. За тими обліковими статтями, щодо яких установлено розбіжності, вона складає звіряльні відомості. Для інших необоротних матеріальних активів і капітальних інвестицій застосовують Звіряльну відомість результатів інвентаризації необоротних активів.

Переоцінена первинна вартість і знос об'єкта основних засобів визначаються як добуток відповідно первинної вартості або зносу на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається шляхом ділення справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість [15]. У разі вибуття об'єктів основних засобів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості таких об'єктів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу.

Порядок відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій, пов'язаних з переоцінкою об'єктів основних засобів, наведено в табл. 1.8.

Таблиця 1.8 – Облік операцій, пов'язаних з переоцінкою основних засобів*

Зміст господарської операції	Дебет рахунка	Кредит рахунка
1.Відображення результатів дооцінки основних засобів	10	423
	423	131
2.Відображення результатів уцінки основних засобів	131	10
	975	10
3.Відображення результатів уцінки основних засобів раніше до оцінених	131	10
	423	10
	975	10
4.Відображення результатів до оцінних засобів раніше уцінених	10	746
	10	423
	423	131
5.Відображення суми перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок об'єкта основних засобів при його вибутті з підприємства	423	441

*Складено на основі [17]

Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів відображається в складі додаткового капіталу (рахунок 42 "Додатковий капітал", субрахунок 423 "Дооцінка активів").

У разі переоцінки окремого об'єкта основних засобів за справедливою вартістю, сума такої переоцінки включається до складу додаткового капіталу. При цьому, всі інші активи, що належать до цієї групи, також підлягають переоцінці [15].

У разі перевищення суми попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів при черговій дооцінці вартості, різниця між сумою останньої дооцінки залишкової вартості об'єкта і зазначеним перевищенням включається до складу доходів звітного періоду (рахунок 746 «Інші доходи від звичайної діяльності»). При цьому, різниця також відображається в складі додаткового капіталу (рахунок 42 «Додатковий капітал», субрахунок 423 «Дооцінка активів») [15].

У разі перевищення суми попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів, це перевищення спрямовується на зменшення додаткового капіталу (дебет рахунка 42 «Додатковий капітал», субрахунок 423 «Дооцінка активів») з включенням різниці між сумою чергової уцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів і зазначеним перевищенням до витрат звітного періоду [15].

Ці проводки та відображення в рахунках є стандартними процедурами у бухгалтерському обліку при оцінці, дооцінці та уцінці основних засобів. Варто зазначити, що конкретний підхід та рахункова політика можуть різнитися в залежності від юрисдикції, внутрішніх правил підприємства та міжнародних стандартів фінансової звітності, таких як МСФЗ (Міжнародні стандарти фінансової звітності) чи національні стандарти [18].

Для забезпечення оптимальної експлуатації та продовження терміну служби основних засобів необхідно регулярно проводити ремонтні роботи, включаючи поточний та капітальний ремонти. Основний принцип, що лежить в основі цього поділу, полягає в складності та періодичності проведення ремонтних заходів. Існують два способи здійснення ремонтних робіт на основних засобах: підрядний і господарський. Так, при підрядному способі всі види ремонтних робіт виконуються спеціалізованою підрядною організа-

цією, а підприємство-замовник здійснює оплату за роботи, представлені у розрахунково-платіжних документах. При акцепті розрахунково-платіжних документів підрядника, в бухгалтерському обліку підприємства-замовника здійснюється запис по кредиту рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками» на суму, прийняту до оплати відповідно до розрахунково-платіжних документів підрядних організацій (згідно з договірною вартістю робіт) [11].

Водночас робиться запис по дебету рахунків: 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати» (для ремонту об'єктів виробничого призначення), 92 «Адміністративні витрати» (для ремонту об'єктів загальногосподарського призначення), 93 «Витрати на збут» (для ремонту об'єктів основних засобів, які використовуються в підрозділах, зайнятих збутом продукції), 949 «Інші витрати операційної діяльності» (для ремонту об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення) та інші. Також робиться запис по дебету рахунка 641 «Розрахунки за податками» у кореспонденції з кредитом рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками» [11].

При господарському способі виконання робіт з ремонту основних засобів, витрати на ремонт відображаються на дебеті рахунків, що відповідають за облік витрат виробництва або обігу. Якщо ремонт виконується ремонтним цехом підприємства, то облік таких затрат здійснюється на дебеті рахунків [11]:

- 1) рахунок 23 «Виробництво» в кореспонденції з кредитом рахунків, таких як 201 «Сировина і матеріали», 207 «Запасні частини» та інші (для вартості використаних матеріалів і запасних частин у процесі ремонту);
- 2) рахунок 22 «Малоцінні і швидкозношувані предмети» (для вартості використаного інструменту та пристосувань у виробництві);
- 3) рахунок 66 «Розрахунки з оплати праці»;
- 4) рахунок 65 «Розрахунки за страхуванням» (для заробітної плати працівникам за виконані ремонтні роботи та суми страхових внесків на соціальні заходи) та інші.

Собівартість виконаних ремонтних робіт, визначена за рахунком 23 «Виробництво», списується з кредиту цього рахунку на затрати відповідних господарських підрозділів, де знаходяться використані об'єкти після ремонту (рахунки 91 «Загально виробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 94 «Інші витрати операційної діяльності» та інші). Виконані роботи оформлюються Актом приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів (ф. № 03 - 2), на підставі якого здійснюються відповідні записи в інвентарних картках з вказівкою дати і вартості ремонту.

Ремонт основних засобів та облік ремонту основних засобів регламентують П(С)БО 7 «Основні засоби» і Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерство фінансів від 30.09.2003 № 561 . Ремонти основних засобів можна поділити на дві основні категорії: підтримання в робочому стані та поліпшення [11].

Підтримання в робочому стані включає технічний огляд, нагляд, обслуговування та ремонт з метою збереження об'єкта в робочому стані. Витрати на такі ремонти включаються до загальних витрат підприємства [11].

Поліпшення основних засобів спрямовані на покращення їх характеристик з метою збільшення майбутніх економічних вигоди від їх використання. Такі ремонти визнаються капітальними інвестиціями і включаються до первісної вартості основних засобів [11].

Враховуючи ці відмінності, підтримання в робочому стані та поліпшення основних засобів мають різну мету і обліковуються відповідно до встановлених правил і рекомендацій [11].

Документальне оформлення ремонту основних засобів має важливе значення для забезпечення правильного обліку та внесення відповідних записів. Для суб'єктів державного сектору Міністерства фінансів затвердив типові форми з обліку та списання основних засобів ще у 2016 році, які можуть застосовувати будь-які юридичні особи, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності [14].

Важливо, щоб документи, що використовуються для оформлення ремонту основних засобів, належним чином відображали всі необхідні дані та факти і були відповідним чином затверджені і використовувалися згідно з встановленими нормативно-правовими вимогами. Типові бухгалтерські проведення з обліку з ремонту основних засобів наведені в табл. 1.9.

Таблиця 1.9 – Типові бухгалтерські проведення з обліку з ремонту основних засобів підприємства*

Господарська операція	Дебет	Кредит
1.Витрати на ремонт основного засобу	Рахунок 23 або 91 або 92	Рахунок 63 або 65 або 66 або 20
2.Передача коштів постачальнику або підрядчику за ремонт	Рахунок 63 або 65 або 66	Рахунок готівки або бан- ку
3.Акумуляування витрат на поліпшення основного засобу	Субрахунок 152	Рахунок 23 або 20 або 22 або 63
4.Включення витрат на поліпшення до первісної вартості основного засобу	Рахунок 10	Субрахунок 152

*Складено на основі [9]

В табл. 1.9 наведено бухгалтерські проведення, які використовуються для обліку ремонту основних засобів, які визначають дебетові та кредитові рахунки, які використовуються для відображення витрат на ремонт, передачі коштів постачальнику або підрядчику, акумуляування витрат та включення їх до первісної вартості основних засобів.

Облік основних засобів включається до розділу форми №1 «Звіт про фінансовий стан». Основні засоби представляють значну частину активів підприємства і включають такі об'єкти, як нерухомість, машини, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні активи, які використовуються для виробничої або комерційної діяльності. У формі №1 «Звіт про фінансовий стан» облік основних засобів зазвичай відображається в першому розділу активу «Необоротні активи». Кожен основний засіб, що включається до балансу, зазвичай описується окремим рядком, який містить інформацію про його назву, кількість, початкову вартість або балансову вартість, амортизацію та, можливо, залишкову вартість. Зразок відображення необоротних активів в Формі №1 наведено в Додатку А.

Рух та облік основних засобів, нарахування зносу, придбання та вибуття основних засобів відображається у формі №5 «Примітки до річної фінансової звітності». Форма №5 використовується для деталізації і пояснення показників, включених до форми №1 «Звіт про фінансовий стан».

У формі №5 «Примітки до річної фінансової звітності» відображається більш детальна інформація щодо основних засобів, зокрема їх опис, стан, вартість, амортизацію, перспективи використання тощо. Приклад форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» наведений у Додатку Б.

2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» розташовано у місті Вознесеньск, Миколаївської області, на перетині головних торгових магістралей на Півдні України.

ТОВ «Вознесенський коньячний завод», згідно ст.2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [20] створює спрощену фінансову звітність – «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства»: за формами №1-м «Звіт про фінансовий стан» та №2-м «Звіт про фінансові результати».

На підприємстві є декілька видів виробництв, забезпечених необхідним технологічним обладнанням і механізмами, з наступними можливостями і видами робіт:

- 1) первинне виноробство (переробка винограду, виробництво виноматеріалів для вин коньячних виноматеріалів);
- 2) первинне плодове виноробство (переробка плодів і ягід, виробництво плодових виноматеріалів);
- 3) коньячне виробництво повного циклу (дистиляція коньячних виноматеріалів, витримка коньячних спиртів, купажування);
- 4) дистиляція плодових матеріалів, витримка плодових спиртів;
- 5) вторинне виноробство (розлив тихих вин, розлив коньяків, розлив плодових брендів і алкогольних напоїв);
- 6) виробництво неосвітленого концентрованого яблучного або виноградного соку.

Підприємство займається і переробкою винограду: стаціонарне закрите будівля включає три лінії з дробильними установками, пневматичними пресами, фільтр-пресами потужністю 8000 тон винограду в сезон.

Техніко-економічну характеристику доповнює розрахунок основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» на початок 2020-2021 років в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	27988,10	20945,90	-7042,20	-25,16
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	22782,20	18177,60	-4604,60	-20,21
3. Адміністративні витрати, тис. грн.	-	-	-	-
4. Інші операційні витрати, тис. грн.	4901,80	2533,10	-2368,70	-48,32
5. Валовий прибуток, тис. грн.	5205,90	2768,30	-2437,60	-46,82
6. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	27684,00	20710,70	-6973,30	-25,19
7. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	98,91	98,87	0,04	0,04
8. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т.ч.:	304,10	187,20	-116,90	-38,44
- від основної операційної діяльності	5205,90	2768,30	-2437,60	-46,82
- від іншої операційної діяльності	-4901,80	-2533,10	2368,70	-48,32
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	-	-48	-48	-
12. Податок на прибуток, тис. грн.	54,70	33,70	-21,00	-38,39
13. Чистий прибуток, тис. грн.	249,40	153,50	-95,90	-38,45
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	24937,40	19322,80	-5614,60	-22,51
15. Матеріаловіддача, грн.	1,122	1,084	-0,04	-3,42
16. Матеріаломісткість продукції, грн.	0,891	0,923	0,03	3,54
17. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	26	28	2	7,69
18. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	1076465,38	748067,86	-328397,53	-30,51
19. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	1335,30	1581,8	246,5	18,46
20. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	51357,69	56493,46	5135,16	10,00
21. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	10353,5	13569,9	3216,40	31,07

Продовження табл. 2.1

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс.	%
22. Фондовіддача, грн.				
- по продукції	2,70	1,54	-1,16	-42,83
- по прибутку	0,50	0,20	-0,30	-59,43
23. Фондорентабельність, %	2,41	1,13	-1,28	x
24. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	33818,00	34641,45	823,45	2,43
25. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,83	0,60	-0,22	-26,94
26. Рентабельність продукції, %	22,85	15,22	-7,63	x
27. Рентабельність виробництва, %	0,69	0,44	-0,25	x
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	6237,85	5780,9	-456,95	-7,33
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	34692,10	29059,25	-5632,85	-16,24
30. Коефіцієнти ліквідності балансу				
- коефіцієнт поточної ліквідності	0,931	1,036	0,105	x
- коефіцієнт швидкої ліквідності	0,162	0,950	0,788	x
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,000	0,002	0,002	x

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства

Дослідження основних техніко-економічних показників ТОВ «Вознесенський коньячний завод» в 2021 р. в порівнянні з 2020 р. дозволяє зробити наступні висновки (табл. 2.1):

1) В 2021 році ТОВ «Вознесенський коньячний завод» зменшив чистий дохід на 7042,20 тис. грн., що у порівнянні з 2020р. майже на 25%, повна собівартість реалізованої продукції зменшилась на 6973,3 тис. грн. або на 25,19% (це відбулось за рахунок зменшення собівартості реалізованої продукції на 4604,60 тис. грн. або 20,21%, інших операційних витрат – на 2368,70 тис. грн.), але такі зміни темпів зменшення витрат відповідно до чистого доходу призвели до збільшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції на 4 коп., що негативно вплинуло на зміну фінансових результатів до оподаткування продукції та від основної операційної діяльності підприємства.

2) В звітному 2021 році фінансовий результат до оподаткування був прибутком, який зменшився в порівнянні з 2020 р. на 116,90 тис. грн. або на 38,44%. Це відбулось через зниження позитивного фінансового результату

(прибутку) від основної операційної діяльності на 2437,60 тис. грн. або на 46,82% та збільшення збитку на 48 тис.грн. від іншої діяльності (негативні зміни), та спостерігалось зменшення збитку від іншої операційної діяльності у розмірі 2368,70 тис. грн. або на 48,32% та, що є позитивними змінами фінансових результатів діяльності підприємства. Такі зміни вплинули й на рентабельність продукції, яка зменшилась на 7,63 %п. та рентабельність виробництва зменшення на 0,25% п., що негативно впливає на результативність основної операційної діяльності підприємства.

3) Погіршилися показники ефективності використання ресурсів підприємства у 2021р. в порівнянні з 2020 р., що є негативною тенденцією:

– матеріальних ресурсів підприємства – про що свідчить зменшення матеріаловіддачі на 0,04 грн. або на 3,42%;

– трудових – про що свідчить зменшення продуктивності праці одного штатного працівника облікового складу на 328,4 тис. грн. при збільшенні персоналу на 2 осіб або 7,69%.

– основних засобів – про що свідчить зменшення фондівіддачі по прибутку на 1,16 грн або 42,83%, фондівіддачі по прибутку на 0,3 грн. або на 59,43% та фондорентабельності на 1,28 %п.;

– оборотних коштів підприємства – про що свідчить зменшення коефіцієнту оборотності на 0,22 обороти або на 26,94%.

4) Дебіторська заборгованість підприємства за її середньою величиною зменшилась на 456,95 або 15,62%, а кредиторська заборгованість – на 5632,85 або 16,24 %, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

5) Коефіцієнти ліквідності балансу не знаходяться в межах нормативів, що свідчить про наявність проблем з платоспроможністю та фінансовим станом підприємства, недостатністю оборотних активів, активів, що швидко реалізуються, найбільш ліквідних активів для покриття поточних зобов'язань, але у 2021р. в порівнянні з 2020 р. – баланс підприємства не є абсолютно ліквідним.

2.2. Аналіз основних засобів підприємства, як елементу необоротних активів, та ефективності їх використання

Для отримання об'єктивних результатів аналізу використання основних засобів доцільно використовувати показники ефективності (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Показники ефективності основних засобів*, **

Показники ефективності ОЗ	Формула розрахунку	Визначення
1. Фондовіддача (коефіцієнт оборотності ОЗ)	$\frac{\text{Чистий дохід (виручка) (ф. 2 ряд 2000)}}{\text{Середньорічна первісна вартість ОЗ ((ф. 1 ряд 1011 гр. 3 + ф. 1 ряд 1011 гр. 4)/2)}}$	Віддачу ОЗ за доходом протягом звітного періоду. Збільшення = зростання віддачі. Недолік: інфляційні процеси, переоцінка ОЗ порушує співвідношення даних по роках.
2. Фондомісткість	$\frac{\text{Середньорічна первісна вартість ОЗ ((ф. 1 ряд 1011 гр. 3 + ф. 1 ряд. 1011 гр. 4)/2)}}{\text{Чистий дохід (ф. 2 ряд. 2000)}}$	Те ж саме, що й фондovіддача, але навпаки. Збільшення зменшення ефективності (віддачі).
3. Фондоозброєність	$\frac{\text{Первісна вартість активної частини ОЗ}}{\text{Кількість промислово – виробничого персоналу}}$	Відображає оснащення виробництва основними засобами. Недолік: якщо переоцінка ОЗ не проводилася не відображає реального стану.
4. Коефіцієнт введення (оновлення) ОЗ	$\frac{\text{Первісна вартість ОЗ, що введені в експлуатацію за період (ф. 5 або примітки)}}{\text{Первісна вартість ОЗ на кін. періоду (ф. 1 ряд. 1011 гр. 4)}}$	Відображає частку ОЗ, які були оновлені протягом періоду. Зростання є позитивним явищем.
5. Коефіцієнт вибуття ОЗ	$\frac{\text{Первісна вартість ОЗ, що вибули за період (ф. 5 або примітки)}}{\text{Первісна вартість ОЗ на поч. періоду (ф. 1 ряд. 1011 гр. 3)}}$	Відображає частку ОЗ, які вибули протягом періоду. Зростання показника може свідчити про продаж ОЗ, ліквідацію. Аналізувати треба у поєднанні з коефіцієнтом введення.
6. Коефіцієнт зносу ОЗ	$\frac{\text{Накопичений знос (ф. 1 ряд. 1012)}}{\text{Первісна вартість ОЗ на поч. періоду (ф. 1 ряд. 1011)}}$	Відображає застарілість ОЗ. Збільшення – негативне явище і свідчить про відсутність оновлення ОЗ.

* Джерело: розроблено на основі [10].

** ОЗ – основні засоби (скорочення).

До показників, які характеризують ефективність використання основних засобів, належать: фондодіддача, фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт введення, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт зносу основних засобів, сума прибутку на одну гривню основних засобів. Найбільш загальним показником, який характеризує ефективність використання основних засобів, є фондодіддача.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюють за даними форми № 1 «Звіт про фінансовий стан» за допомогою аналітичної табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз складу, структури та динаміки активів ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

Показники	Код	2020	2021	Відхилення	
	рядка	рік	рік	абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	35199,1	50183,2	14984,1	42,6
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	9686,0	6413,4	-3272,6	-33,8
– в % до активів		27,5	12,8	-14,7	х
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	25513,1	43769,8	18256,7	71,6
– в % до активів		72,5	87,2	14,7	х
2.1. Запаси, тис. грн.	1100,	21062,8	36573,4	15510,6	73,6
– в % до активів	1110				
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120,1155	4121,7	4781,7	660,0	16,0
– в % до активів		11,7	9,5	-2,2	х
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160,	10,1	74,8	64,7	в 6,4 рази
– в % до активів	1165				
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170,	318,5	2339,9	2021,4	в 6,3 рази
– в % до активів	1190				
– у тому числі витрати майбутніх періодів, тис. грн.	1170	-	-	-	-
– в % до активів		-	-	-	-
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис.грн.	1200	-	-	-	-
– в % до активів		-	-	-	-

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства.

З табл. 2.3 та Додатку В видно, що в 2021 році порівняно з 2020 активи підприємства збільшилися на 14984,1 тис. грн. або на 42,6%. Це відбулось за рахунок збільшення оборотних активів на 18256,7 тис. грн. або на 71,6%, та зменшення необоротних активів на 3272,6 тис. грн. або на 33,8%. В структурі активів підприємства попереднього року найбільшу питому вагу займали оборотні активи 72,5%, питома вага необоротних активів склала 27,5%. В 2021 році відбулись наступні зміни в структурі активів підприємства: збільшилась питома вага оборотних активів на 14,7% пункти та відповідно зменшилась питома вага необоротних активів на таку саму величину.

Аналіз стану, структури, руху та ефективності використання основних засобів у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» є дуже важливим для ефективного управління даними активами. Аналіз структури основних засобів дозволить виявити їх розподіл за різними категоріями, основний вид діяльності та інші види діяльності. Це дозволить підрахувати коефіцієнти: вводу, вибуття, приросту за 2020 та 2021 роки. Аналіз наявності та руху основних засобів наведено в табл. 2.4-2.5 та Додатку В.

Таблиця 2.4 – Аналіз наявності та руху основних засобів за первісною вартістю в у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2020 рік*

Основні засоби	Наявність на початок 2020 року		Надійшло у 2020 році	Вибуло у 2020 році	Наявність на кінець 2020 року	
	тис. грн.	%			тис. грн.	тис. грн.
Усього по підприємству в т.ч. за видами економічної діяльності:	7178,50	100,00	7400,60	1050,70	13528,4	100,00
- основний вид діяльності	7178,50	100,00	7400,60	1050,70	13528,4	100,00
- інші види діяльності	-	-	-	-	-	-

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства

$$\text{Коефіцієнт вводу 2020 року} = 7400,6 : 13528,4 = 0,547$$

$$\text{Коефіцієнт вибуття в 2020 року} = 1050,7 : 7178,5 = 0,146$$

$$\text{Коефіцієнт приросту в 2020} = (7400,6 - 1050,7) : 13528,4 = 0,885$$

Таблиця 2.5 – Аналіз наявності та руху основних засобів за первісною вартістю в у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2021 рік*

Основні засоби	Наявність на початок 2021 року		Надійшло у 2021 році	Вибуло у 2021 році	Наявність на кінець 2021 року	
	тис. грн.	%			тис. грн.	тис. грн.
Усього по підприємству за видами економічної діяльності:	13528,4	100,00	249,3	166,3	13611,4	100,00
- основний вид діяльності	13528,4	100,00	249,3	166,3	13611,4	100,00
- інші види діяльності	-	-	-	-	-	-

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт вводу 2021 року = $249,3 : 13611,4 = 0,018$

Коефіцієнт вибуття в 2021 році = $166,3 : 13528,4 = 0,012$

Коефіцієнт приросту в 2021 року = $(249,3 - 166,3) : 13611,4 = 0,006$

Як показують розрахунки в табл. 2.4 – 2.5 та Додатку В, підприємство оновлює основні засоби та введення основних засобів у 2020 р. так і у 2021 р. перевищує вибуття, що є позитивною тенденцією. Основні засоби підприємства представлені тільки основними засобами основного виду діяльності як у 2020 році, так й у 2021 році.

Аналіз стану основних засобів підприємства здійснюють, визначаючи такі показники як коефіцієнт зносу і коефіцієнт придатності основних засобів на початок і на кінець року, аналіз цих показників на початку і в кінці року дозволяє виявити тенденції щодо стану основних засобів, їх зносу і ефективності використання.

Ця інформація є важливою для прийняття управлінських рішень, таких як планування заміни або модернізації активів, підвищення ефективності виходячи з даних першого розділу активу балансу підприємства «Необоротні активи» форми №1 «Звіт про фінансовий стан» за допомогою аналітичної табл. 2.6 та 2.7.

Таблиця 2.6 – Аналіз стану основних засобів у ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

Показники	Код рядка балансу	На початок 2020 року	На кінець 2020 року	Відхилення
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	31	7178,5	13528,4	6349,90
2. Знос основних засобів, тис. грн.	32	1620,6	3858,4	2237,80
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	30	5557,9	9670	4112,10
4. Коефіцієнт зносу основних засобів	x	0,23	0,29	0,06
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	x	0,77	0,71	-0,06

* Розраховано на підставі даних фінансової та статистичної звітності підприємства

Дані табл. 2.6 свідчать, що первісна вартість на кінець 2020 року збільшилась на 6349,90 тис. грн. порівняно з початком 2020 року. Величина зносу основних засобів на кінець 2020 року зросла на 2237,8 тис. грн. Залишкова вартість основних засобів зросла на 4112,1 тис. грн. Коефіцієнт зносу основних засобів залишається не високим та збільшується лише на 6%, що свідчить про не високий стан зносу основних засобів та їх достатній рівень придатності до експлуатації та виробництва продукції, що є позитивним.

Таблиця 2.7 – Аналіз стану основних засобів в 2021 р. у ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

Показники	Код рядка балансу	На початок 2021 року	На кінець 2021 року	Відхилення
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	31	13528,4	13611,4	83,00
2. Знос основних засобів, тис. грн.	32	3858,4	7208,7	3350,30
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	30	9670	6402,7	-3267,30
4. Коефіцієнт зносу основних засобів	x	0,29	0,53	0,24
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	x	0,71	0,47	-0,24

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства

Дані табл. 2.7 свідчать, що первісна вартість на кінець 2021 року збільшилась на 83 тис. грн. порівняно з початком 2021 року. Величина зносу основних засобів на кінець 2021 року зросла на 3350,3 тис. грн. Залишкова вартість основних засобів зменшилась на 3267,3 тис. грн. Коефіцієнт зносу основних засобів залишається високим в 2021 році та збільшується на 24% в порівнянні з 2020 роком, що свідчить про високий стан зносу основних засобів у 2021 році, що є негативним та потребує їх оновлення.

Аналіз структури основних засобів здійснюють на підставі аналітичних даних підприємства за допомогою аналітичної табл. 2.8

З табл. 2.8 бачимо, що найбільшу питому вагу у 2020 році займали Машина та обладнання активна частина основних засобів склала 72,5%. В 2021 році структура основних засобів майже не змінилась, але активна частина основних засобів склала 73,1%.

Таблиця 2.8 – Аналіз структури основних засобів за основним видом діяльності за первісною вартістю в ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

Показники	Наявність на кінець року, тис. грн.		Структура, %	
	2020	2021	2020 рік	2021 рік
Усього основних засобів за основним видом діяльності	13528,4	13611,4	100,00	100,00
1. Будинки, споруди та передавальні пристрої	2686,7	2610,7	19,9	19,2
2. Машина та обладнання	9802,7	9947,2	72,5	73,1
3. Транспортні засоби	1014,6	1030,4	7,5	7,57
4. Інструменти, прилади, інвентар	6,8	5,4	0,05	0,04
5. Малоцінні необоротні активи	17,6	17,7	0,13	0,13
6. Інші основні засоби	-	-	-	-

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства

З табл. 2.8 та Додатку В зробимо висновок про структуру основних засобів підприємства за основним видом діяльності. Загальна сума основних засобів за 2020 рік складала 13,528.4 тис. грн, а за 2021 рік - 13,611.4 тис. грн. У табл. 2.8 представлені основні види діяльності і відповідні їм суми основних засобів. Наприклад, будинки, споруди та передавальні пристрої склали

19.9% від загальної суми в 2020 році і 19.2% в 2021 році. Машини та обладнання становили 72.5% від загальної суми в 2020 році і 73.1% в 2021 році. Також вказані відсоткові показники для транспортних засобів, інструментів, приладів та малоцінних необоротних активів.

Аналіз ефективності використання основних засобів здійснюють на підставі результатів попередніх розрахунків та даних форми №1П-НПП за допомогою аналітичної табл. 2.9.

Таблиці 2.9 – Аналіз використання основних засобів і впливу фондovіддачі на динаміку обсягу продукції в ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення		
			Всього	В т.ч. за рахунок	
				основних засобів	фондовіддачі
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	27988,1	20945,9	-7042,2	8698,8	-15741,0
2. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	33818,0	34641,4	823,4	8698,8	х
3. Фінансовий результат до оподаткування від основної операційної діяльності	5205,9	2768,3	-2437,6	х	Х
4. Фондовіддача, грн.:				х	х
по продукції	2,7	1,5	-1,1	х	-15741,0
по прибутку (збитку)	0,5	0,2	-0,3	х	х

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства

З табл. 2.9 видно, що показники ефективності використання основних засобів фондovіддача у 2021 році по відношенню до 2020 року погіршилися. Так, на зміну фондovіддачі вплинуло збільшення вартості основних засобів підприємства на 8698,8 тис. грн. при зменшенні чистого доходу на 7042,2 тис.грн. та фінансового результату від основної операційної діяльності на 2437,6 тис.грн. зменшення фондovіддачі по продукції на 1,16%, а по прибутку на 0,3%.

Загальний вплив двох факторів зміну чистого доходу склав 7042,2 тис.грн. в 2021 р. в порівнянні з 2020 р.:

– збільшення основних засобів у 2021 р. в порівнянні з 2020 р. на 823,45,0 тис. грн., призвело до збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 8698,8 тис.грн., що є позитивним;

– зменшення фондівдачі по продукції на 1,16 грн./грн. в 2021 р. в порівнянні з 2020р. призвело до втрати обсягу реалізованої продукції за рахунок фондівдачі на 15741 тис. грн., що суттєво та негативно вплинуло на зміну чистого доходу від реалізації продукції.

3. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У

ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД»

3.1. Організація обліку на підприємстві

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» (далі Підприємство) є суб'єктом підприємницької діяльності малого бізнесу та складає спрощену фінансову звітність – «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: за формами №1-м «Звіт про фінансовий стан» та №2-м «Звіт про фінансові результати».

Бухгалтерський облік на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» виконує такі функції: інформаційну; контрольну; оціночну; аналітичну; соціальну.

Інформаційна функція полягає в тому, що бухгалтерський облік за допомогою властивих лише йому прийомів формує і передає інформацію про наявність і рух господарських засобів та джерел їх утворення, здійснення господарських операцій та результати діяльності.

Облікова інформація на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» передається користувачам у вигляді бухгалтерських звітів. Контрольна функція полягає у тому, що завдяки застосуванню способів документування, інвентаризації та поточної облікової реєстрації господарських операцій бухгалтер, підписуючи відповідні документи, дозволяє або не дозволяє здійснити певну господарську операцію (з використання грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей), контролює ефективність збереження та використання усіх видів ресурсів, виконання завдань бізнес-плану, кошторисів і нормативів, а також стан дотримання нормативно-правових актів, угод та контрактів. Оціночна функція полягає в тому, що за її допомогою здійснюється вартісне вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку, на підставі чого є можливість визначати фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання, зіставляти результати діяльності за періоди, передбачати розвиток.

Аналітична функція на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» полягає в тому, що на підставі інформації, отриманої за даними бухгалтерського обліку, з використанням спеціальних прийомів здійснюється економічний аналіз відхилень від планових і бюджетних завдань, попередніх періодів та середньостатистичних даних по галузі з метою виявлення причин і винуватців та розробки заходів щодо виправлення негативних ситуацій.

Соціальна функція на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» бухгалтерського обліку спрямована на вирішення глобальних завдань розвитку суспільства через зміцнення локальної економіки. Це означає, що належним чином поставлений облік є надійною підтримкою і рушійною силою ефективного функціонування і розвитку підприємства, а в кінцевому результаті економічне зростання вітчизняного виробника сприяє вирішенню соціальних проблем. Із збільшенням економічної самостійності підприємств у сучасних умовах господарювання, підвищується роль і значення бухгалтерського обліку, оскільки зростає потреба всіх рівнів управління в достовірній і своєчасній інформації про господарську діяльність кожного економічного суб'єкта. Структура бухгалтерії ТОВ «Вознесенський коньячний завод» приведена на рис. 3.1.

Рис. 3.1 – Структура відділу бухгалтерії в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» *

* Складено на підставі даних підприємства.

В ТОВ «Вознесенський коньячний завод» застосовується автоматизована форма обліку. Працівники відділу бухгалтерії застосовують для обробки інформації наступні програми: MS Word, MS Excel. У програмі MS Word в основному створюється і редагуються текстові документи та звіти. В цьому форматі працівники відділу отримують інформацію від інших підрозділів, керівництва. У програмі MS Excel складаються різноманітні таблиці для подальших обчислень, дозволяє вирішувати завдання і тому є поширеною програмою в усіх підрозділах в ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку, що використовується в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» на рис. 3.2.

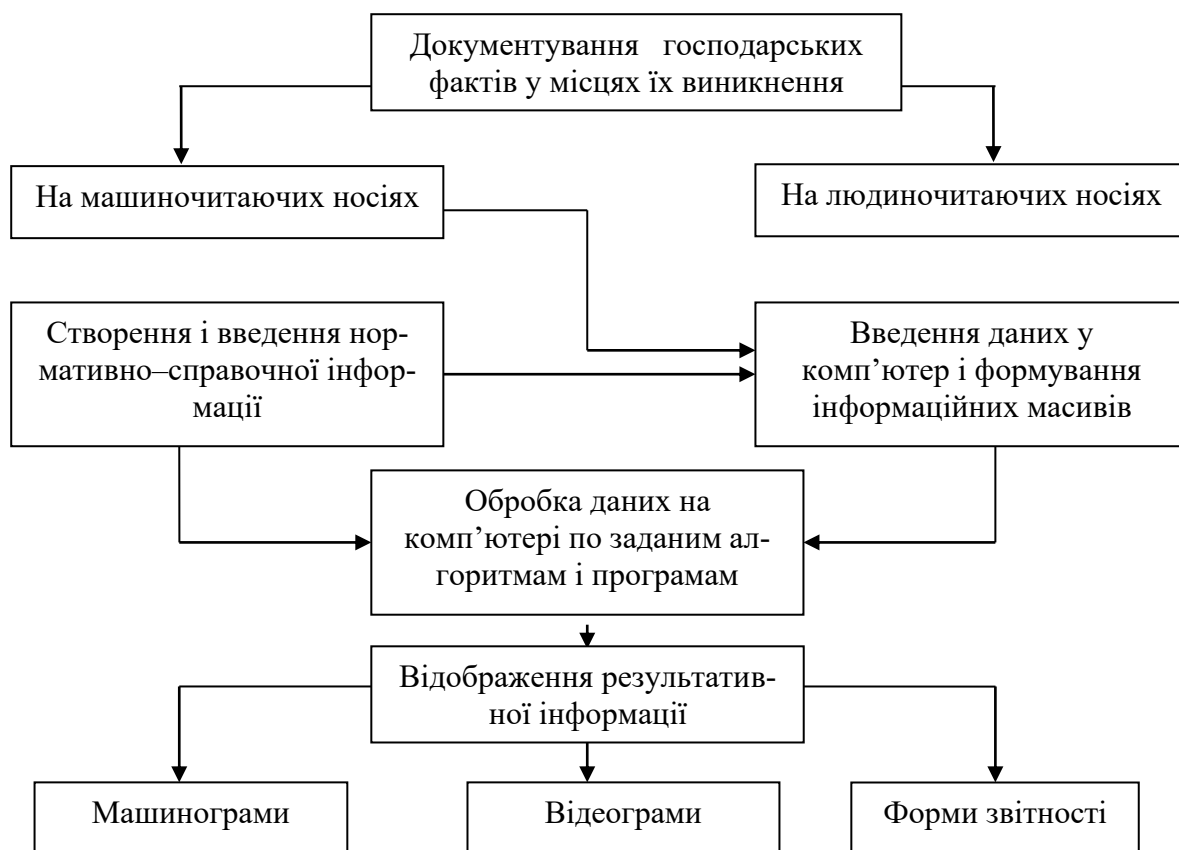

Рис. 3.2 – Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку, яка використовується в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» *

* Складено на підставі даних підприємства

Головною задачею бухгалтерського обліку на підприємстві являється як одержання точної та достовірної інформації про господарчі процеси в результатах діяльності підприємства, так і для використання кредиторами, податковими, фінансовими та банківськими органами та іншими зацікавленими юридичними та фізичними особами. Обов'язки працівників бухгалтерського відділу в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Склад та розподілення обов'язків фінансово економічного відділу у ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Посада	Скорочений зміст службових обов'язків
Головний бухгалтер	Загальне керування обліком та звітністю. Організовує контроль та ревізію. Перевіряє та підписує первинну та річну бухгалтерську документацію. Веде облік валових витрат та валових доходів підприємства. Облік ЗЕД підприємства. Облік розрахунків з постачальниками послуг. Облік валютних операцій та розрахунків по податкам та платежам.
Бухгалтер	Веде облік матеріалів на підприємстві. Складає оборотні відомості за матеріальними рахунками 20,26 та ін. Веде облік за рахунками 10, 11, 12,13, 15, 22. Нараховує амортизацію нематеріальних активів. Веде облік розрахунків з покупцями. Веде облік за рахунками 361, 362. Веде облік матеріалів за субрахунками рахунку 20 та виробництва за рахунками 23, 25, 26 . Веде облік грошових коштів за рахунками 301,311,333.
Бухгалтер з заробітної плати та розрахунків	Складає розрахунково-платіжні відомості на оплату праці. Складає зведені відомості обліку праці та заробітної платні. Оформляє звітність до органів соціального страхування. Складає довідки про суми нарахованої заробітної плати. Веде облік розрахунків з поставниками та підрядниками. Складає та оброблює відомості по рахункам 63,372. Приймає готівкові грошові кошти і оформлює касові документи. Веде облік на рахунку 30. Приймає і видає готівку, веде касову книгу, складає реєстри депонованих сум, складає звіт по касі.

* Складено на підставі даних підприємства

Основними завданнями бухгалтерського відділу в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» полягають у: здійсненні необхідних розрахунків, на основі яких вносить пропозиції керівництву підприємства щодо розподілу наявних фінансових ресурсів між виробничими підрозділами і функціональними службами; розробка поточних й оперативних фінансових планів та інших планових фінансових документів, пошук резервів збільшення прибутку та інших

фінансових ресурсів для забезпечення потреб підприємства в коштах на фінансування виробництва, капітальних вкладень, соціальних потреб.

Здійснення контролю в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за виконанням показників фінансового плану підрозділами і підприємством загалом, а також контролю за використанням фінансових ресурсів на непродуктивні витрати; оперативний контроль за надходженням грошових коштів від реалізації продукції (робіт, послуг), своєчасним розв'язанням претензій у сфері розрахунків з постачальниками і споживачами, забезпечення роботи щодо виконання фінансових зобов'язань підприємства перед бюджетом, своєчасне внесення податків та інших (неподаткових) платежів перед небюджетними фондами, банками, постачальниками, робітниками та службовцями; комплексний аналіз господарської діяльності підприємства та його структурних підрозділів з метою виявлення причин невиконання планів.

3.2. Облік основних засобів на підприємстві

Первинні документи з обліку основних засобів на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» повинні забезпечити:

- 1) своєчасне відображення інформації про рух основних коштів підприємства і на її основі вирахування бухгалтерської і податкової амортизації;
- 2) інформацію про ремонт, модернізацію й інші заходи щодо поліпшення об'єктів основних засобів;
- 3) контроль за станом і збереженням об'єктів основних засобів у місцях їхнього зберігання й експлуатації.

Списання майна з обліку внаслідок ліквідації на підставі акту про списання здійснюється за умови, якщо воно не може бути продане або безоплатно передане в установленому порядку, а також коли подальше використання цього майна неможливе або економічно недоцільне.

У процесі виробництва ТОВ «Вознесенський коньячний завод» основні засоби втрачають свою споживну вартість і переносяться на створюваний з їх

участю продукт. Внаслідок цього основні засоби втрачають виробничі якості і, якщо вони не можуть бути відновлені шляхом ремонту або модернізації чи відновлення стає економічно не вигідним, їх ліквідовують. Облік амортизації основних засобів на підприємстві наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Облік амортизації основних засобів *

№	Зміст господарської операції	Дебетовий рахунок	Кредитовий рахунок	Сума, грн
1	Об'єктів виробничого призначення, в т.ч.:	23 «Виробництво»	131 «Знос ОЗ»	27536,92
1.1	Включаючи об'єкти, узяті у фінансову оренду	91 «Загальновиробничі витрати»		
2	Об'єктів, переданих в операційну оренду	949 «Інші витрати операційної діяльності»	131 «Знос ОЗ»	65446,11
3	Об'єктів, що забезпечують збут продукції	93 «Витрати на збут»	131 «Знос ОЗ»	3292,35
4	Об'єктів загальногосподарського призначення	92 «Адміністративні витрати»	131 «Знос ОЗ»	11253,23

* Складено на підставі даних підприємства

В табл. 3.2 наведено облік з амортизації основних засобів ТОВ «Вознесенський кон'ячний завод», в яких відображається знос основних засобів на відповідних рахунках. Дебетові рахунки, такі як «23 Виробництво», «91 Загальновиробничі витрати», «92 Адміністративні витрати» та «93 Витрати на збут», використовуються для відображення сум витрат, спрямованих на підтримання основних засобів у робочому стані. Кредитові рахунки, зокрема «131 Знос основних засобів», вказують на зменшення вартості основних засобів внаслідок їх зносу.

Ці проведення дозволяють відображати витрати на ремонт та підтримку основних засобів у бухгалтерському обліку. Крім того, якщо ремонт основних засобів спрямований на поліпшення, вартість ремонту може бути включена до первісної вартості основних засобів, що показано у проводці з дебету субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» та кредиту відповідних рахунків. Такі типові проведення забезпечують правильне відображення витрат та зносу основних засобів в бухгалтерському обліку, що дозволяє вести ефективний контроль над вартістю та станом активів підприємства.

тва. Таким чином, у процесі виробництва на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» відбувається кругообіг вартості основних засобів.

Так, їх вартість у вигляді амортизаційних відрахувань включається в собівартість виробленої продукції. У процесі її реалізації надходить виручка. Частина цієї виручки є відшкодуванням зношених основних засобів і спрямовується на капітальні вкладення для оновлення основних засобів.

Необхідно розрізняти терміни «знос» і «амортизація». їх використовують для пояснення одного і того ж явища, проте вони відображають різні процеси. Якщо знос означає поступову втрату вартості (тобто втрату фізичних і моральних якостей) основних засобів у процесі виробництва, то амортизація показує поступове перенесення вартості основних засобів у міру їх зносу на новостворюваний продукт.

Порядок нарахування і використання амортизаційних ТОВ «Вознесенський коньячний завод» відрахувань у бухгалтерському обліку визначено законодавством та П(С)БО 7 «Основні засоби». На суму нарахованої амортизації збільшуються витрати підприємства відповідно до виду діяльності і зносу основних засобів.

Інвентаризація основних засобів проводиться не рідше одного разу на рік. Інвентаризацію будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів основних засобів дозволено проводити один раз у три роки. Інвентаризацію основних засобів проводить комісія, призначена наказом керівника підприємства, з компетентних осіб, які знають об'єкт інвентаризації, ціни, первинний облік. Очолює комісію керівник або його заступник. Результати інвентаризації на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» записують в інвентаризаційну відомість, яку складають за кожним місцезнаходженням об'єкта посадові особи, відповідальні за їх збереження. Форма опису забезпечує відображення даних інвентаризації на три дати з метою скорочення обсягу робіт під час щорічного проведення Інвентаризації основних засобів.

При виявленні об'єктів основних засобів в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», які не взяті на облік, або при виявленні недостачі складають на-

лежні акти. Об'єкти основних засобів, які раніше не були прийняті на облік, оцінюють за відновною вартістю і зараховують до складу інших доходів від звичайної діяльності.

Недостача об'єктів основних засобів за залишковою вартістю списується з кредиту рахунка 10 «Основні засоби» на дебет рахунка 976 «Списання необоротних активів».

Сума зносу, нарахована по цих об'єктах, відображається записом по дебету рахунка 131 «Знос основних засобів» і кредиту рахунка 10 «Основні засоби».

Якщо на час виявлення недостачі основних засобів винні особи не були встановлені, то вартість таких засобів відображається на за балансовому рахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей».

Після встановлення винуватців недостачі (псування) основних засобів в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», сума, що підлягає відшкодуванню, відображається по дебету рахунка 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків» і кредиту рахунка 716 «Відшкодування раніше списаних активів» з одночасним списанням цієї суми з кредиту рахунка 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей». Після того як інвентаризація закінчилася, на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» оформлені в установленому порядку інвентаризаційні описи передають до бухгалтерії. Бухгалтерія повинна звірити фактичну наявність активів і зобов'язань з даними бухгалтерського обліку. За тими обліковими статтями, щодо яких встановлено розбіжності, вона складає звіряльні відомості. Розбіжності між фактичними й обліковими даними, виявлені в ході інвентаризації, відображають у звіряльних відомостях. Для основних засобів та інших необоротних матеріальних активів і капітальних інвестицій застосовують Звіряльну відомість результатів інвентаризації необоротних активів. Переоцінена первинна вартість і знос об'єкта основних засобів визначаються як добуток відповідно первинної вартості або зносу на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається шляхом

ділення справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість.

У разі вибуття об'єктів основних засобів в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості таких об'єктів включається до складу нерозподіленого прибутку (кредит рахунка 441 «Прибуток нерозподілений») з одночасним зменшенням додаткового капіталу. Порядок відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій, пов'язаних з переоцінкою об'єктів основних засобів, наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Облік операцій, пов'язаних з переоцінкою основних засобів на ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

Зміст господарської операції	Дебет рахунка	Кредит рахунка	Сума, грн.
Відображення результатів дооцінки основних засобів	10 «Основні засоби»	423»Дооцінка активів»	2660,56
	423 «Дооцінка активів»	131»Знос основних засобів»	2660,56
Відображення результатів уцінки основних засобів	131 «Знос основних засобів»	10 «Основні засоби»	7981,67
	975 «Уцінка необоротних активів і фінансових Інвестицій»	10 «Основні засоби»	2660,56
Відображення результатів уцінки основних засобів раніше до оцінених	131 «Знос основних засобів»	10 «Основні засоби»	2660,56
	423 «Дооцінка активів»	10 «Основні засоби»	2660,56
	975»Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»	10 «Основні засоби»	2660,56
Відображення результатів до оцінних засобів раніше уцінених	10 «Основні засоби»	746 «Інші доходи від звичайної діяльності»	2660,56
	10 «Основні засоби»	423 «Дооцінка активів»	2660,56
	423 «Дооцінка активів»	131 «Знос основних засобів»	7981,67
Відображення суми перевищення сум	423 «Дооцінка активів»	441»Прибуток нерозподілений»	5321,11

* Складено на підставі даних підприємства

Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів в ТОВ«Вознесенський коньячний завод» відображається в складі додаткового капіталу (рахунок 42 «Додатковий капітал», субрахунок 423 «Дооцінка акти-

вів»), а сума уцінки – в складі витрат звітнього періоду (рахунок 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»). Уразі перевищення суми попередніх уцінок над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів при черговій дооцінці вартості об'єкта основних засобів сума такого перевищення включається до складу доходів звітнього періоду (рахунок 746 «Інші доходи від звичайної діяльності») з відображенням різниці між сумою останньої дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів і зазначеним перевищенням у складі додаткового капіталу (рахунок 42 «Додатковий капітал», субрахунок 423 «Дооцінка активів»). Перевищення суми попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів спрямовується на зменшення додаткового капіталу (дебет рахунка 42 «Додатковий капітал», субрахунок 423 «Дооцінка активів») з включенням різниці між сумою чергової уцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів і зазначеним перевищенням до витрат звітнього періоду. Підприємствам надано право на кінець року здійснювати переоцінку основних засобів за справедливою вартістю. При цьому в разі переоцінки окремого об'єкта основних засобів переоцінці підлягають всі інші активи, які належать до даної групи. У Формі №1 «Звіт про фінансовий стан» рядках 1010, 1011, 1012 – ТОВ «Вознесенський коньячний завод» відображається результати обліку основних засобів та фінансових результатів діяльності на табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Відображення основних засобів у фінансовому звіті ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2020-2021р.*

Форма звітності	Код рядку	Назва рядку	Сума, 2020р. тис. грн.	Сума, 2021р. тис. грн.
Форма №1 «Звіт про фінансовий стан»	1010	Основні засоби	5557,9	9670,0
	1011	первісна вартість	7178,5	13528,4
	1012	знос	1620,6	3858,4

* Складено на підставі даних підприємства

З табл. 3.4 видно, що у Формі №1 «Звіт про фінансовий стан» для ТОВ «Вознесенський коньячний завод» вказані результати обліку основних засобів та фінансові результати діяльності за 2020 та 2021 роки. Так, рядок 1010

«Основні засоби» відображає загальну суму основних засобів на підприємстві. У 2020 році ця сума становила 5 557,9 тис. грн, а у 2021 році - 9 670,0 тис. грн. Рядок 1011 «Первісна вартість» показує початкову вартість основних засобів без урахування зносу. За 2020 рік ця сума склала 7 178,5 тис. грн, а за 2021 рік - 13 528,4 тис. грн. Рядок 1012 «Знос» вказує на зменшення вартості основних засобів внаслідок їх зносу протягом звітного періоду. За 2020 рік сума зносу склала 1 620,6 тис. грн, а за 2021 рік - 3 858,4 тис. грн.

Ці дані відображають фінансовий стан ТОВ «Вознесенський коньячний завод» щодо його основних засобів, включаючи їх початкову вартість та знос. За два роки відбулося збільшення загальної вартості основних засобів, що може свідчити про розвиток та інвестиційну активність підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У ході виконання кваліфікаційної роботи були проведені дослідження виробничо-господарської діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод», особливостей організації бухгалтерського обліку, фінансового обліку основних засобів та економічному аналізу ефективності їх використання. На основі отриманих даних та проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

1. Перший розділ кваліфікаційної роботи присвячено теоретичним аспектам та питанням досліджень сутності та класифікації основних засобів підприємства, особливості їх фінансового обліку, їх подальшого відображення у фінансовій звітності:

1.1. Питання сутності, оцінки та класифікації основних засобів підприємства були розглянуті з науковим підходом в працях вчених, за практичним підходом – на підставі практичних джерел та нормативних документів, з приділенням уваги на особливості їх аналітичного і синтетичного обліку, зносу і амортизації, проведенні інвентаризації та переоцінки й дооцінку, ремонту та подальшого відображення в формах фінансової звітності.

1.2. Доведено, що метою обліку основних засобів є формування та аналіз даних про факти господарської діяльності, їх подальше перетворення на інформацію, яка дає можливість органам управління розробляти та прийняти рішення що до запобігання економічних прорахунків, та достовірне відображення руху та використання основних засобів у фінансовій та податковій звітності підприємства для надання зовнішнім та внутрішнім користувачам. Наведена кореспонденція рахунків з обліку основних засобів підприємства.

1.3. Приділена увага характеристиці, складу, елементам та класифікації основних засобів, а також принципам підготовки та вимогам до фінансової звітності щодо відображення основних засобів підприємства які регламентуються в Україні Національним положенням (стандартом) бухгалтерського

обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [10], та Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [11].

2. У другому розділі проведено економічний аналіз основних засобів, як елементу необоротних активів підприємства в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» стану основних засобів, умов їх використання, а також проведено загальний аналіз основних техніко-економічних показників підприємства, які характеризують його діяльність за періоди 2020-2021 рр.

2.1. Аналіз руху, стану, структури та використання основних засобів в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» та зробити наступні висновки:

а) у 2021 році в порівнянні з 2020 роком, активи підприємства збільшились на 42,6%. Структура активів також зазнала змін, а саме: збільшилась питома вага оборотних активів і зменшилась питома вага необоротних активів. Найбільшу питому вагу в структурі необоротних активів займають основні засоби підприємства (п. 2.2 роботи, Додаток В);

б) структура основних засобів підприємства представлена тільки основними засобами основного виду діяльності, а структура основних засобів за два роки практично не змінилась, активна частина основних засобів збільшилась незначно (п. 2.2 роботи, Додаток В);

в) аналіз стану та оцінка зношеності основних засобів свідчить про те, що знос основних засобів залишається на високому рівні, а коефіцієнт зносу основних засобів збільшився у порівнянні з попереднім роком, що потребує їх оновлення;

г) ефективність використання основних засобів, яка характеризується зміною фондівддачі, погіршилась в 2021 році в порівнянні з 2020 роком, а збільшення вартості основних засобів та зменшення фондівддачі у 2021 році суттєво вплинуло на зміну чистого доходу від реалізації продукції.

2.2. Проведене дослідження зміни основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» у 2021 р. в порівнянні з 2020 р. свідчить про наступне:

а) чистий дохід зменшився на 7042,20 тис. грн. або майже на 25 відсотків, що призвело до збільшення витрат на 1 гривню реалізованої продукції на 4 копійки, відповідно, у 2021 році відбулось також зниження собівартості реалізованої продукції та інших операційних витрат;

б) фінансовий результат до оподаткування зменшився на 116,90 тис. грн. або на 38,44%, рентабельність продукції та виробництва також має негативну тенденцію – зменшення;

в) показники ефективності використання ресурсів підприємства погіршилися, зменшившись у порівнянні з попереднім роком, це стосується матеріальних ресурсів, трудових ресурсів та основних засобів, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства;

г) дебіторська та кредиторська заборгованість зменшилась – на 15,62% та 16,24% відповідно, коефіцієнти ліквідності балансу не відповідають нормативам, що свідчить про проблеми з платоспроможністю та фінансовим станом підприємства;

д) погіршення техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» у 2021 р. в порівнянні з 2020 р. свідчить про те, що у підприємства існують проблеми, які потрібно як мого швидше вирішувати керівництву та управлінському персоналу підприємства. Відсутність умов до оновлення стану основних засобів також призведе до невідповідності сучасних технологіям виробництва, що негативно відобразиться на конкурентоспроможності як самої продукції так і самого виробництва.

3. У третьому розділі досліджено особливості організації бухгалтерського обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» та фінансового обліку основних засобів й відображення їх у фінансовій звітності:

3.1. Бухгалтерський облік в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» ведеться згідно із законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-хiv від 16 липня 1999 р. (зі змінами та доповненнями) [20], Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та іншими нормативно-правовими актами, що регламентують ведення

обліку основних засобів та відображення їх у фінансовій звітності підприємства.

3.2. Дослідження практичних аспектів фінансового обліку формування руху, використання та амортизації основних засобів підприємства було проведено на підставі даних синтетичного обліку та фінансового звіту підприємства малого бізнесу. Бухгалтерський облік в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» забезпечує своєчасне та повне відображення всіх господарських операцій за відповідними рахунками і параметрами та надання необхідної інформації користувачам про стан активів, зобов'язань, результати фінансової діяльності та інших показників.

3.3. Облікова політика в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» визначена підприємством самостійно і затверджена наказом. У даному наказі відображена методологія ведення бухгалтерського обліку та надання інформації у фінансових звітах, які відповідають вимогам П(С)БО і найбільше адаптовані до діяльності підприємства. За період, що перевірявся, облікова політика підприємства не змінювалась. на підприємстві застосовується автоматизована форма обліку.

4. Для підвищення ефективності функціонування та використання основних засобів, організації їх якісного бухгалтерського обліку і контролю, проведення економічного аналізу в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» в системі управління підприємством, необхідно:

4.1. Проведення економічного аналізу основних засобів, як елементу необоротних активів підприємства, за методикою, наведеною у п.2.2 кваліфікаційної роботи, а саме: аналіз складу, структури та динаміки активів; аналіз наявності та руху основних засобів за первісною вартістю; аналіз стану основних засобів та структури основних засобів за основним видом діяльності за первісною вартістю за 2020-2021 роки; аналіз використання основних засобів і впливу фондівіддачі на динаміку обсягу продукції, а також аналіз рентабельності основних засобів.

4.2. Для виявлення й усунення негативних факторів та збільшення впливу позитивних елементів, пропонуємо проводити факторний аналіз ефективності їх використання основних засобів та фрактальний аналіз діяльності підприємства. У формуванні системи показників та даних для їх розрахунку важливо забезпечити достовірність розрахунків та провести якісний факторний аналіз. запропонований методичний підхід до оцінювання ефективності використання основних засобів підприємства дозволяє не лише здійснювати якісний факторний аналіз, але й вказує на основні напрямки зростання рентабельності основних засобів. вивчення змін структурних компонентів також допомагає визначити, які параметри діяльності мають найбільший вплив або могли б мати вплив на ефективність основних засобів.

Таким чином, проаналізував загальні техніко-економічні показники ТОВ «Вознесенський коньячний завод», виявив коло проблем, що потрібно вирішувати на рівні вищого керівництва підприємства, на наш погляд, можливо шляхом зміни до підходу до аналізу стану, використання та ремонту основних засобів, впровадження фрактального аналізу основних засобів на постійній основі, що дозволить вирішувати проблему поетапно.

4.3. З метою покращення діяльності підприємства та використання його ресурсів, Наказом «Про облікову політику на підприємстві» ввести застосування управлінського обліку, зокрема, застосування його інструмента – системи бюджетування майбутньої діяльності підприємства, яка дозволить покращити використання та фінансування оновлення стану основних засобів, що обов'язково відобразиться на фінансових результатах діяльності підприємства та його розвитку.

Ця система дозволить забезпечити оперативне управління та короткострокове планування, застосування управлінського обліку сприятиме більш точному контролю над ресурсами, покращенню прийняття рішень та контролю над фінансовими результатами підприємства, крім того, це дозволить вчасно виявляти та реагувати на зміни у виробничому використанні основних

засобів підприємства та забезпечувати його конкурентоспроможність на ринку.

5. Результати дослідження, які наведені в кваліфікаційній роботі, були опубліковані та доповідались на наукових конференціях здобувачів вищої освіти ОНТУ в 2023 р. на 2-ох студентських наукових конференціях, а саме: «Наукової конференції здобувачів вищої освіти» (28-30.03.2023р., м. Одеса) і в всеукраїнська науково-практична студентська конференція «актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» (30-31.05.2023 р., м. Одеса, та опубліковані у 1 наукової публікації у тезах студентських наукових праць конференції ОНТУ [12].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабаєв Ю. А. Теорія бухгалтерського обліку. К.: Вища школа. 2009. 692 с.
2. Бабяк Н. Д. Амортизаційна політика підприємства на сучасному етапі реформування економіки України. К.: КНЕУ, 2011. 64 с.
3. Богатко Н. Г. Фінансовий облік: монографія. К.: Центр учбової літератури, 2010. 144 с.
4. Бойко В.М. Бізнес: словник-довідник. К.: Україна, 2009. 565 с.
5. Борисов А.Б. Великий економічний словник. К: Книжковий світ, 2008. 894 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник. К: Навчальний посібник. 2013. 224 с.
7. Шило В.П., Ільїна С.Б. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: Навчально-практичний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2010. 536 с.
8. Ганін В. І. Теоретичні основи бухгалтерського обліку. К.: Навчальний посібник, 2008. 236 с.
9. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник. Ганін В. І. Теоретичні основи бухгалтерського обліку, К.: Навчальний посібник, 2011. 1072 с.
10. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07 лют. 2013р. (зі змінами). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.06.2023).
11. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене Наказом Міністерства фінансів України №92 від 07лют. 2013р. (зі змінами). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.06.2023).
12. Абрамов Н.О. Визначення сутності, класифікації та фінансового

обліку основних засобів підприємства: теоретичний та нормативний аспект // Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді. Матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції 30-31 травня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. 19-24 с.

13. Податковий кодекс України, затверджений Наказом Верховної Ради України №2755-VI від 02.12.2010 р. (зі змінами). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.06.2023).

14. Наказ «Про затвердження типових форм первинного обліку», затверджений Міністерством Статистики України №352 від 29.12.95 р. (зі змінами). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.06.2023).

15. Положенням «Про інвентаризацію активів та зобов'язань», затвердженої Міністерством фінансів України від 02.09.2014 р. №879 (зі змінами). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.06.2023).

16. Бухгалтерський облік та аудит: підручник / І. П. Бондар, В. Г. Гаврилюк, О. В. Плаксіна та ін. К.: Центр учбової літератури, 2018. 512 с.

17. Васильєва О.В. Бухгалтерський облік основних засобів: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 252 с.

18. Міжнародні стандарти фінансової звітності: Збірник стандартів МСФЗ. К.: Центр учбової літератури, 2020. 632 с.

19. Власов В.П. Основи фінансового менеджменту. К.: Центр навчальної літератури, 2014. 400 с.

20. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», затверджений центральним органом виконавчої влади від 16.07.1999 року № 996-XIV. (зі змінами). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.06.2023)

21. План рахунків бухгалтерського обліку затверджений Наказами Міністерства фінансів №291 від 10.11.1999р. (зі змінами). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.06.2023).

22. Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку

активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджений Наказами Міністерства фінансів №291 від 10.11.1999р. (зі змінами). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.06.2023).

23. Душкевич О. Основи бухгалтерського обліку. К.: Центр навчальної літератури, 2017. 468 с.

24. Конституція України: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 28.06.1996р.(зі змінами).URL:<http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 01.06.2023).

25. Лапшов Є. Бухгалтерський облік основних засобів на підприємствах: навчальний посібник. К.: Видавничий центр «Академія», 2019. 292 с.

26. Методологія оцінки основних засобів: наказ Міністерства фінансів України, затверджена наказом Міністерства статистики України від 21.06.1996 р. №1399. (зі змінами). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.06.2023).

27. Мітюк М. О. Бухгалтерський облік основних засобів: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2017. 264 с.

28. Наказ «Про порядок визначення амортизаційних норм для основних засобів та інших необоротних активів», затверджений Міністерством фінансів України №1029 від 21.12.2021 р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.06.2023).

29. Підприємницький кодекс України: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 15.05.2003р. (зі змінами). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.06.2023).

30. Ковальова Л. М., Гриценко Л. Г. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 132 с.

31. Давидюк О. М., Ткаченко О. В. Фінансовий облік: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2018. 155 с.

32. Петрук Н.В., Чумаченко О.Г., Магомедова Л.В. Основи фінансового

обліку: навчальний посібник. Київ: Знання, 2019. 128 с.

33. Головань Ю. О., Козловська О. О., Зайченко О. А. Бухгалтерський облік і звітність: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2020. 232 с.

34. Левковська О.В., Балановська І.В. Бухгалтерський облік та звітність: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2021. 141 с.

35. Кулініч О. В. Основи фінансового обліку. Київ: Кондор, 2017. 256 с.

36. Горкун Л. А. Фінансовий облік та звітність. Київ: Знання, 2018. 320с.

37. Панченко О. В., Дубініна О. М. Бухгалтерський облік. Київ: Атіка, 2019. 432 с.

38. Литвинова Г. В., Шиманська Н. О. Бухгалтерський облік: теорія і практика. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 384 с.

39. Стельмащук О. О., Богданова В. В. Фінансовий облік і звітність. Київ: Кондор, 2021. 400 с.

40. Данильчук В. В., Васильчук О. М. Бухгалтерський облік основних засобів. Київ: Знання, 2017. 224 с.

41. Мельник І. П. Фінансовий облік та аудит. Київ: Атіка, 2018. 288 с.

42. Єрмоленко О. В., Власенко Н. В. Бухгалтерський облік. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 368 с.

43. Глобальний словник з бухгалтерського обліку та аудиту: підручник/ В.Л. Зайцев, М.С. Ларіна, Л.А. Нікітенко. К.: Видавництво «Університетська книга», 2016. 632 с.

44. Коротков В. В., Макаренко О. М. Основи фінансового обліку. Київ: Кондор, 2020. 336 с.

45. Горобченко Л. І., Кріпак О. С. Бухгалтерський облік і звітність. Київ: Знання, 2021. 352 с.

46. Савчук Т. О., Білоус О. В. Бухгалтерський облік основних засобів. Київ: Атіка, 2017. 240 с.

47. Шаповал Н.В., Лаврентьєва Г.О. Фінансовий облік і звітність. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 304 с.

48. Грищенко В.С., Лаврентьева Г.О. Бухгалтерський облік: теорія і практика. Київ: Кондор, 2019. 336 с.

49. Михайлова Т. І., Литвинова Г. В. Основи фінансового обліку. Київ: Знання, 2020. 320 с.

50. Поліщук І.І., Василенко О.І. Бухгалтерський облік. Київ: Атіка, 2021. 368 с.

51. Хорунжий В.С., Шиманська Н.О. Фінансовий облік та звітність. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 288 с.

52. Шиманська Н.О., Литвинова Г. В. Основи фінансового обліку. Київ: Знання, 2021. 368 с.

53. Купріна Н. М., Каткова Н. В. Комплексний підхід до оцінювання ступеню трансформації діяльності підприємств у системі управління їх імпаритетною реструктуризацією // Науковий журнал «Бізнес Інформ». №4. 2015. С. 180-186.

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра обліку та аудиту

ДОДАТКИ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

**на тему: «Основні засоби ТОВ «Вознесенський коньячний завод»:
облік та аналіз ефективності їх використання»**

на здобуття ступеню вищої освіти «бакалавр»

Здобувач _____

Абрамов Н.О.

Керівники _____

проф. Купріна Н.М.

_____

доц. Тарасова О.В.

Одеса – 2023 рік

ДОДАТОК А

Відображення основних засобів у Формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» підприємства*

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		

* Джерело [10]

ДОДАТОК Б

Відображення основних засобів у Формі №5 «Примітки до річної фінансової звітності» підприємства*

Групи основних засобів	Код рядка	Залишок на початок року		Переоцінка		Вибуття за звітний рік		Надійшло за рік		Зменшення / відновлення	Нарахована амортизація за звітний рік	Інші зміни за рік		Залишок на кінець року		Діапазон корисного використання	
		первісна вартість	знос	первісна вартість	знос	первісна вартість	знос	первісна вартість	знос			первісна вартість	знос	первісна вартість	знос	від	до
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Інвестиційна нерухомість	010																
Земельні ділянки	020																
Капітальні витрати на поліпшення земель	030																
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	040																
Машини та обладнання	050																
Транспортні засоби	060																
Інструменти, прилади, інвентар	070																
Тварини та багаторічні насадження	080																
Інші основні засоби	090																
Музейні фонди	100																
Бібліотечні фонди	110																
Малоцінні необоротні матеріальні активи	120																
Білизна, постільні речі, одяг та взуття	130																
Інвентарна тара	140																
Необоротні матеріальні активи спеціального призначення	150																
Природні ресурси	160																
Інші необоротні матеріальні активи	170																
Разом	180																

* Джерело [10]

ДОДАТОК В

Аналіз основних засобів підприємства, як елементу необоротних активів

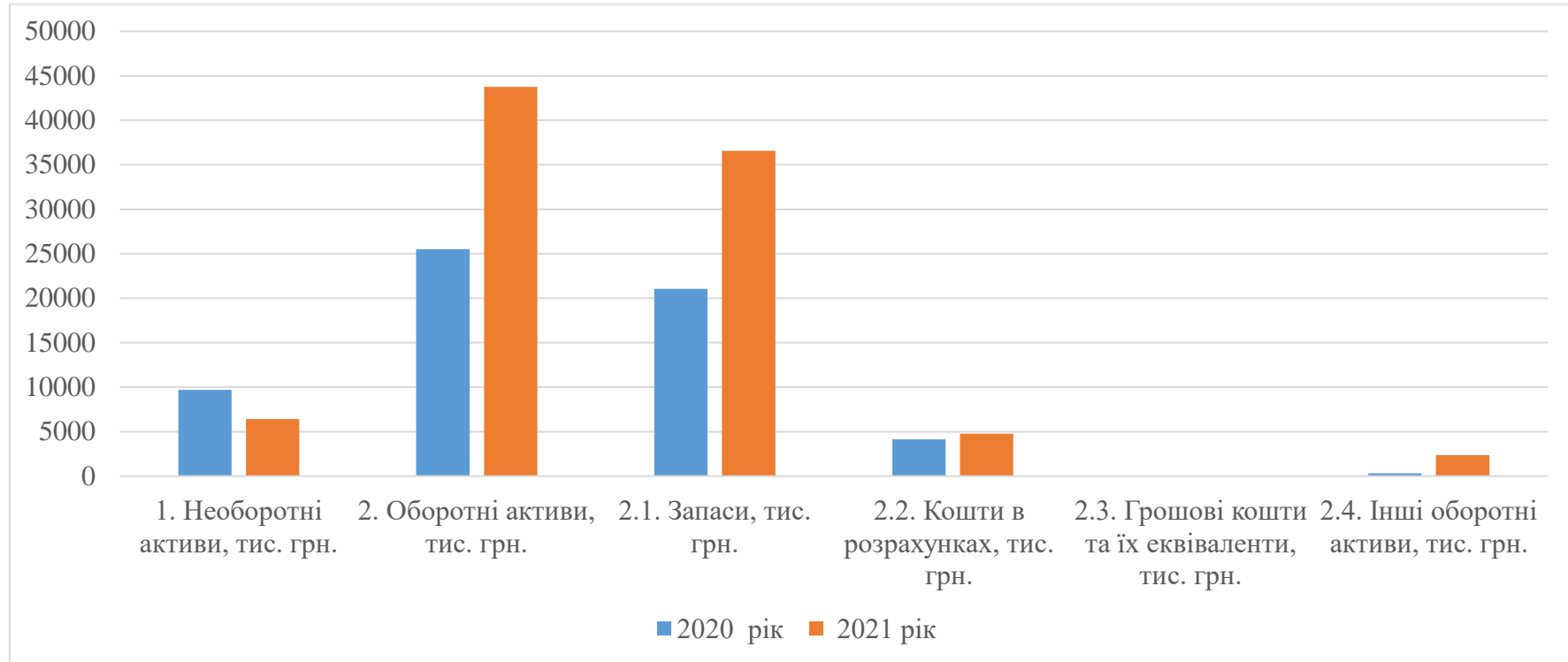

Рис. В.1 – Аналіз складу, структури та динаміки активів ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2020-2021 роки *

* Складено на підставі даних звітності підприємства

Продовження Додатку В

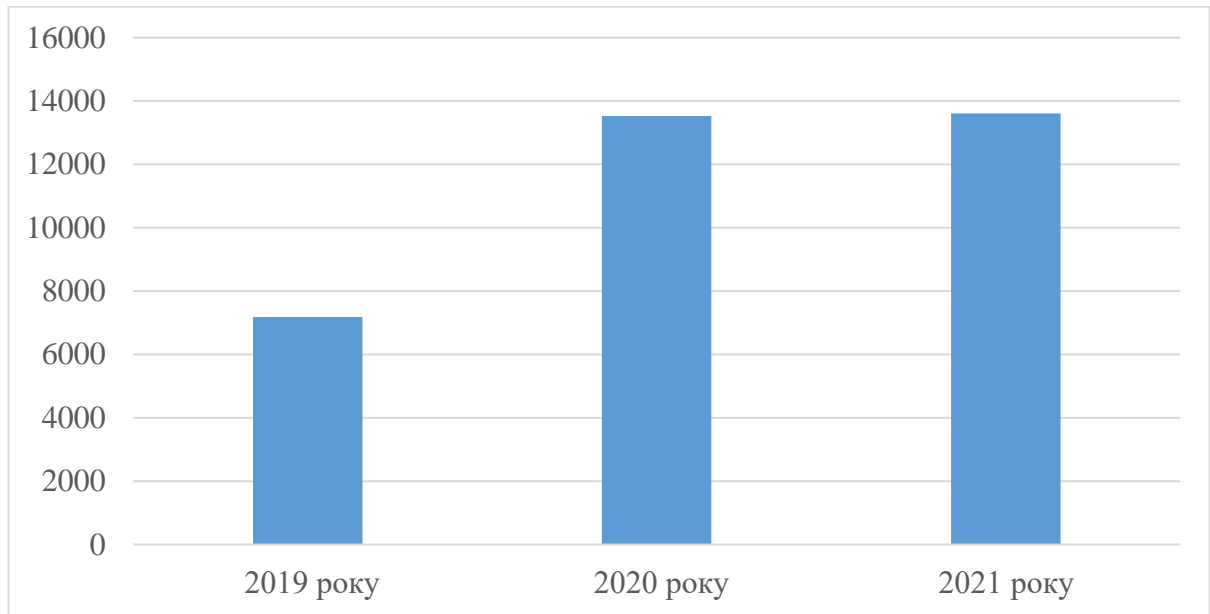
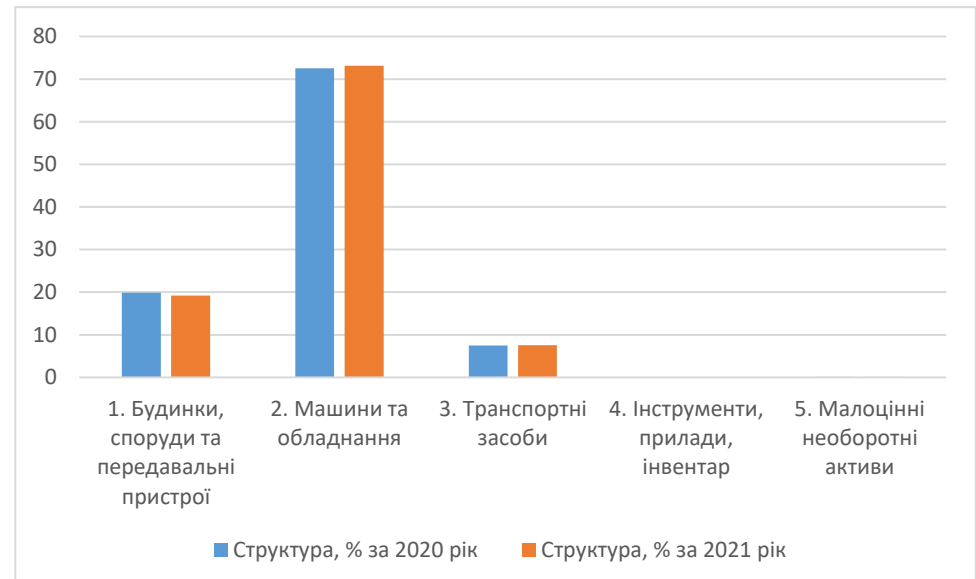
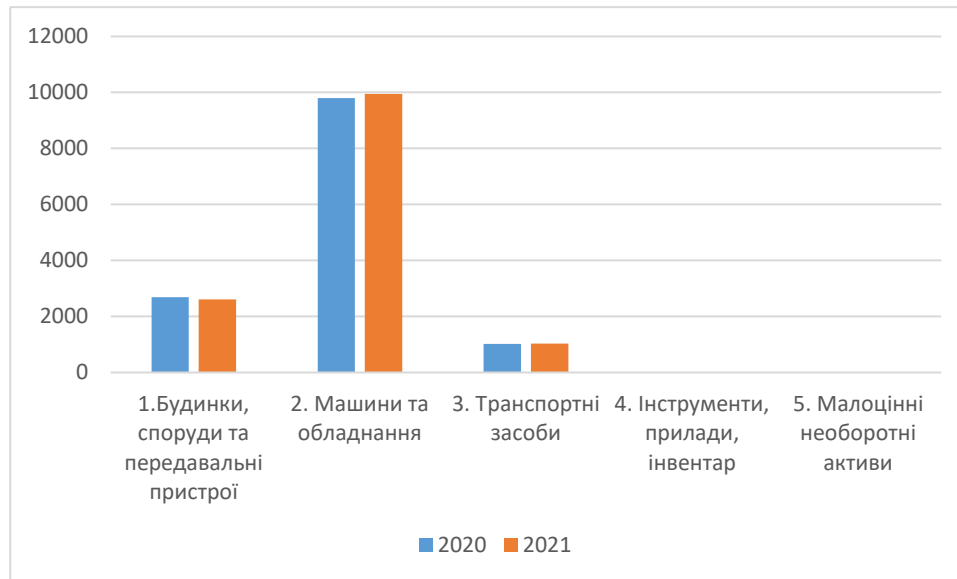

Рис. В2 – Аналіз наявності основних засобів за первісною вартістю в у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2019-2021 роки

* Складено на підставі даних звітності підприємства

Продовження Додатку В

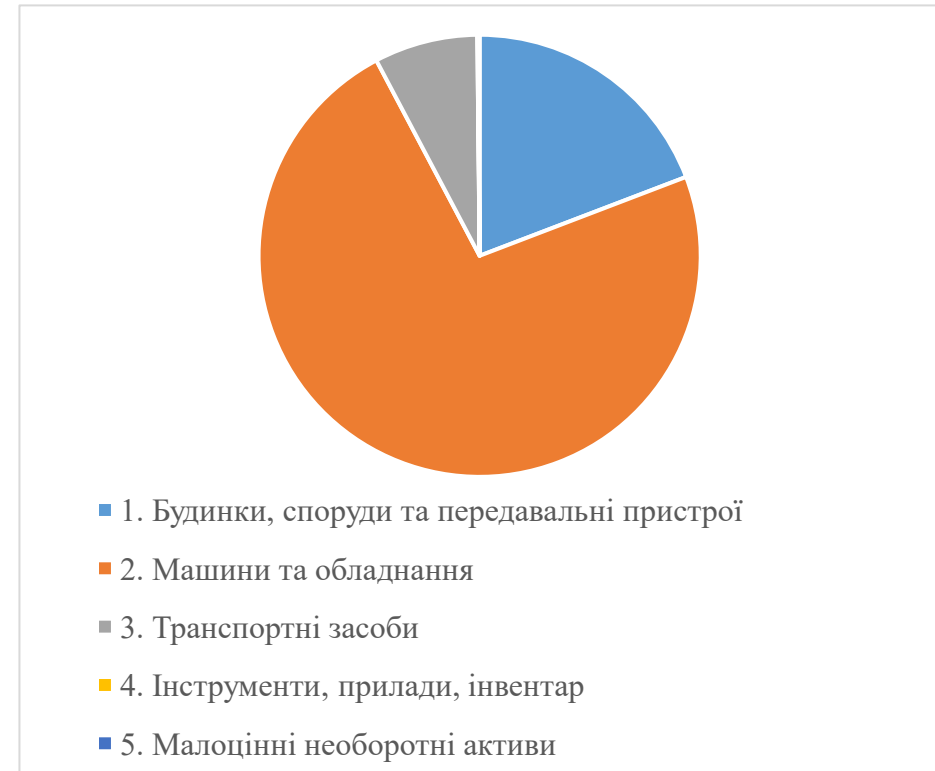
Додаток ВЗ – Аналіз структури основних засобів за основним видом діяльності за первісною вартістю в ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

* Складено на підставі даних звітності підприємства

Закінчення Додатку В

2020 рік

2021 рік

Рис. В.3 – Структура основних засобів за основним видом діяльності за первісною вартістю в ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

* Складено на підставі даних звітності підприємства

ДОДАТОК Д

Факторний аналіз ефективності використання основних засобів підприємства [53]

1. Згідно з гіпотезою фрактальності, підприємство розглядається як живий організм, що функціонує у швидкозмінному та фрактальному зовнішньому середовищі. Фрактали є самостійними функціональними частинами підприємства, чіткі цілі та дії яких можна визначити. за словами Варнеке Х.Ю., фрактальні підприємства формуються шляхом комбінування сіткоподібних та гнучких фракталів (відділів та структур) при високій інтенсивності інформаційних та комунікаційних зв'язків, вони є відкритими системами, які самі оптимізуються щодо конфігурації виробничого процесу та шляхів досягнення мети.

2. Для оцінки ступеня трансформації діяльності та її стійкості, система показників включає загальні, узагальнюючі, часткові, індивідуальні і специфічні показники. Додавання фрактальних показників дозволяє спостерігати нестабільне зовнішнє середовище, коригувати показники або встановлювати діапазон їх коливань, прогнозувати майбутні зміни з метою урахування умов внутрішньої і зовнішньої конкуренції та стійкості діяльності підприємства.

3. Одним із аспектів при формуванні системи показників є достовірність їх розрахунку та отриманих даних для проведення якісного факторного аналізу. наприклад, розрахунок ефективності за фондівдачею на основі первісної вартості основних засобів не відображає реальну віддачу цих засобів, на відміну від балансової (залишкової) вартості, тому потрібна трансформація показника рентабельності основних засобів підприємства, яка враховуватиме їх стан.

4. Оскільки основні засоби є важливим ресурсом підприємства, а ефективне їх використання є ключовим фактором підвищення загальної продуктивності, вважаємо за потрібне розширити аналіз показників використання основних засобів шляхом включення нових факторів до

моделі. Залежно від характеру діяльності та управлінських потреб, можуть бути розглянуті кілька варіантів розширення факторної системи, яка оцінює рентабельність основних засобів підприємства. Наприклад, якщо підприємство отримує прибуток виключно від продажу продукції, можна включити фактори до моделі, які враховують виручку від продажу та розмір активів підприємства.

4. За умови, що підприємство отримує прибуток від різних видів звичайної діяльності, для розрахунку замість виручки від реалізації продукції доцільно використовувати дохід від усіх видів звичайної діяльності, отриманий підприємством.

5. Рентабельність основних засобів, як важливого елементу фізичної та технічної бази підприємства, може бути розглянута як функція, яка пропорційно залежить від рентабельності продажів, коефіцієнта оборотності активів, коефіцієнта придатності основних засобів та обернено пропорційна частці основних засобів в загальних активах підприємства.